

Kommunikation och samordning i ett älgförvaltningsområde

– Om procedurer för översättning av kunskap och
perspektiv

Communication and coordination in a moose management
area

– About procedures for translating knowledge and perspectives

Jonatan Fogel

Kommunikation och samordning i ett älgförvaltningsområde

- Om procedurer för översättning av kunskap och perspektiv

Communication and coordination in a moose management area

- About procedures for translating knowledge and perspectives

Jonatan Fogel

Handledare: Lars Hallgren, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Biträdande handledare: Märtha Wallgren, Skogforsk

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Omfattning: 30 hp

Nivå: Avancerad nivå, A1E

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0797

Kursansvarig institution: Institutionen för stad och land

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2019

Omslagsbild: När älgen varit på besök i ett tidigt röjt bestånd. Bild tagen av författaren.

Upphovsrätt: Samtliga bilder i arbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: samverkan, älgförvaltning, adaptiv förvaltning, praktisk teori, symbolisk interaktionism, översätta kunskap, översätta perspektiv, deltagande, kommunikation.

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Älgen anses vara en symbolart för svenska skogen och i Sverige finns en lång tradition av att förvalta vår älgstam. Dagens älgförvaltning är ekosystembaserad, adaptiv och lokal förankrad med fokus på samverkan mellan aktörer som påverkar älgstammen för att nå älgförvaltningens mål "en älgstam av hög kvalitet i balans med foderresurserna". Att uppnå balansen är ett av problemen som aktörerna i älgförvaltningen brottas med idag.

Trots att aktörerna i älgförvaltningen generellt sett är positiva till samverkan förekommer samverkanssvårigheter och konflikter i älgförvaltningsgrupperna samt mellan representanterna i älgförvaltningsgrupperna och andra nivåer i förvaltningen som exempelvis länsstyrelsen.

En av förutsättningarna för att adaptiv förvaltning ska uppnås är att den kunskap och de perspektiv som intressenterna besitter görs tillgänglig, granskas och beaktas gemensamt av representanterna för de olika intressena. Syftet med studien är därför att synliggöra hur olika kunskaper och perspektiv beaktas samt att synliggöra olika uppfattningar om de inblandande aktörernas roller och arbetssätt i den adaptiva förvaltningen av älg i Sverige.

Undersökningen utgår från ett älgförvaltningsområde där representanter för älgförvaltningsgruppen, i älgförvaltningsområdet ingående älgskötselområde, länsstyrelse och intresseorganisationer intervjuas. I studien används begrepp från sociologiska inriktningarna praktik teori och symbolisk interaktionism för att analysera hur aktörerna samverkar och hanterar när de har olika kunskaper om älgen.

Resultaten visar att aktörerna är överens om att älgstammen behöver minskas för att uppnå minskade skador på skogen. Representanterna i älgförvaltningsgruppen har en vilja och öppenhet för att samarbeta som gör att kunskap och perspektiv delas mellan dem. Studien visar att länsstyrelsen respektive älgförvaltningsgruppen och älgskötselområdena delvis har olika syn på hur målen med älgförvaltningen ska uppnås samt på sin egen och de andras respektive roller, men också att de inte pratar med varandra om denna skillnad i synsätt. Det resulterar i låg kunskap om exempelvis länsstyrelsens administrativa förutsättningar eller älgförvaltningsgruppens långsiktiga mål med sin samverkan, och att olika perspektiv och kunskaper går förlorade i processen. I de fall där aktörerna träffas i fysiska möten eller när tjänstemännen eftersträvar att göra aktörerna delaktiga i länsstyrelsens beslut i olika situationer, översätts deras olika förutsättningar och kunskaper som leder till att de vet hur de ska agera tillsammans så att kunskap och perspektiv kan delas mellan aktörerna.

Eftersom kunskapen skapas i situationen och behöver översättas mellan olika situationer är studiens slutsats att lärandet i älgförvaltningen begränsas av representanternas möjlighet till deltagande i olika situationer i älgförvaltningen samt av aktörernas förmåga att översätta kunskap mellan de olika situationerna de är delaktiga i. Det vore därför intressant att följa upp denna studie med en studie av hur aktörernas möjligheter att delta i de olika situationerna i älgförvaltningen kan underlättas.

Nyckelord: samverkan, älgförvaltning, adaptiv förvaltning, praktisk teori, symbolisk interaktionism, översätta kunskap, översätta perspektiv, deltagande, kommunikation.

Abstract

The moose is considered a symbolic species for the Swedish forest and Sweden has a long tradition of moose management. Today's moose management is ecosystem-based and adaptive, with a focus on collaboration between actors that influence the moose strain in order to manage sustainable moose populations in balance with available food resources and silvicultural practices. To achieve the balance is one of the problems that the actors in the moose management are struggling with today.

Although the actors are generally positive towards collaboration. There are difficulties in co-operation and conflicts in the moose management groups, as well as between the representatives in the moose management groups and other levels in the management, such as the county administrative board.

One presumption for adaptive management to be achieved is that the knowledge and perspectives that the stakeholders possess are made available, reviewed and considered jointly by the representatives of the various interests. Therefore, the aim of this study is to make visible how different knowledge and perspectives are considered and show different views on the roles and working methods of the involved actors in the adaptive management of moose in Sweden.

The survey is based on a moose management area where representatives of the moose management group, in the moose management area included moose management units, county administrative board and stakeholders are interviewed. Concepts from sociological orientations practice theory and symbolic interactionism are used to analyse how the actors interact and manage when they have different knowledge of the moose.

The results show that the actors agree that the moose population must be reduced in order to achieve reduced forest damage. The representatives in the moose management group have a willingness and openness to cooperate, which means that knowledge and perspective are shared between them. The study shows that the county administrative board and the other actors partly have different views on how the goals of moose management should be achieved, and on their respective roles, but also that they do not talk to each other about this difference in perspective. This results in low knowledge of, for example, the county administrative board's administrative prerequisites or the moose management group's long-term goals with its collaboration, and that various perspectives and knowledge are lost in the process. In cases where the actors meet physically or when the officials strive to engage the actors in the county administrative board's decisions in different situations, their different perspectives and knowledge are translated so that knowledge and perspective can be shared between the actors.

Since the knowledge is created in the situation and needs to be translated between different situations, the conclusion of the study is that learning in the moose administration is limited by the representative's participation in the different situations and by their ability to translate knowledge between the different situations in which they are involved. Therefore, it would be interesting to follow up with a study of how the actor's opportunities to participate in the different situations in the moose administration can be facilitated.

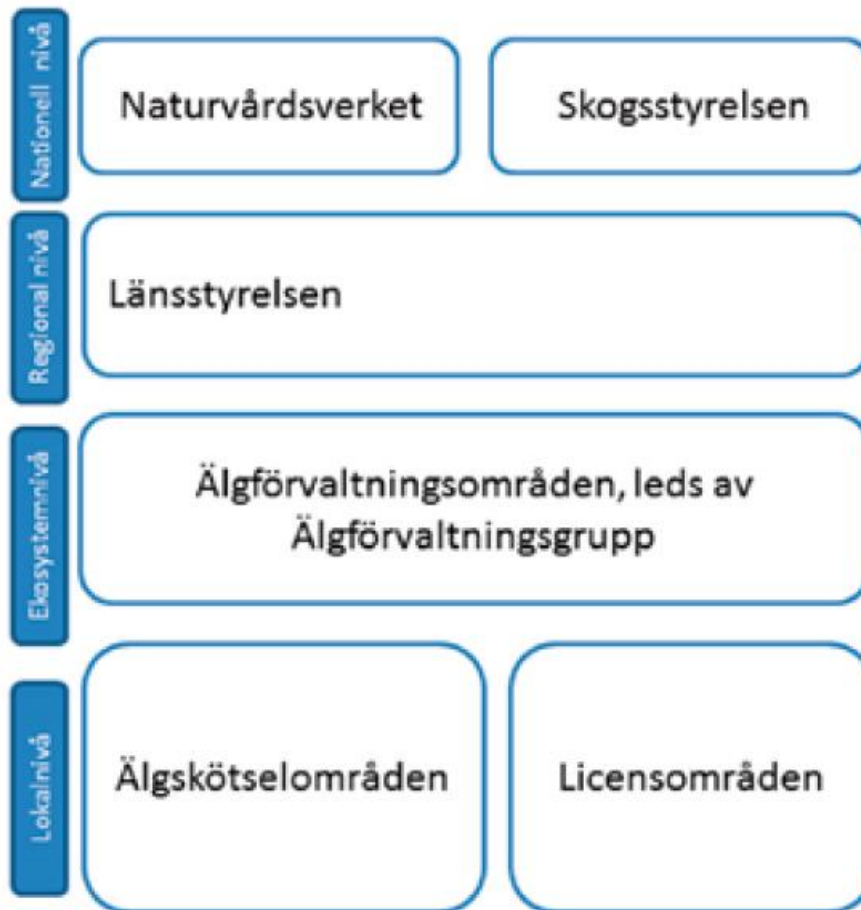
Keywords: collaboration, moose management, adaptive management, practice theory, symbolic interactionism, translate knowledge, translate perspectives, participation, communication.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Abstract	4
Förkortningar	7
1. Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.1.1 Utmaningar med älgförvaltningen	9
1.2 Syfte & forskningsfrågor	11
1.2.1 Disposition	11
2. Metod	12
2.1 Förhållningssätt	12
2.2 Reliabilitet, validitet och objektivitet	12
2.3 Studieområdet	12
2.4 Legitimitet och anonymitet	13
2.5 Insamling av material genom intervjuer	14
2.6 Insamling av material genom observationer	15
2.7 Material och analys	15
3. Vad säger forskningen om adaptiv förvaltning och samverkan?	17
3.1 Adaptiv förvaltning	17
3.2 Samverkan	18
4. Teoretiskt ramverk	19
5. Älgförvaltning i Sverige sedan 2012	21
6. Aktörernas syn på älgförvaltningen	23
6.1 Förvaltningen av älg i älgförvaltningsområdet	23
6.2 Samverkan med intresseorganisationer	25
6.2.1 Markägarrepresentanternas samverkan med sin intresseorganisation	25
6.2.2 Jägarrepresentanternas samverkan med sin intresseorganisation	26
6.3 Samverkan i älgförvaltningsgruppen	28
6.3.1 Hur kommer de överens? – samsyn	28
6.3.2 Gemensamma målet är att komma överens genom samtal	29
6.3.3 Samsyn och begreppet "fakta"	30
6.3.4 Skapar en helhet	32
6.4 Samverkan med älgskötselområde	33
6.4.1 Samråd och kommunikation	33
6.4.2 Lokal förankring	34
6.4.3 Exempel på lokal acceptans i älgskötselområdena	35
6.4.4 Balansen mellan lokala kunskaper och helheten	36
6.5 Samverkan med länsstyrelsen	38
6.5.1 Ambitionerna med älgförvaltningen i länet	38

6.5.2	Aktörernas syn på deras samverkan	39
6.5.3	Fysiska möten som samverkan.....	40
6.5.4	Grundkunskaper för att förvalta älgen.....	41
6.5.5	Förvaltning med fokus på varje enskild detalj.....	41
6.5.6	Förvaltning med fokus på ekosystem.....	42
6.5.7	Men det lokala då?	43
6.5.8	Samverkan kring en älgskötselplan under sommaren	44
6.5.9	Godkänna planer på ett eller tre år?	45
6.5.10	En älgstam i balans med foderresurserna	46
7.	Diskussion	48
7.1	Är den nya förvaltningen adaptiv?	48
7.2	Hur beaktas olika kunskaper och perspektiv samt finns olika uppfattningar om roller och arbetssätt?	49
8.	Slutsats.....	55
9.	Litteratur	57

Dagens förvaltningssystem

Figur 1. Det organisatoriska ramverket för dagens älgförvaltning Källa: Lindqvist et al. 2014.

Förkortningar

Älgförvaltningsgrupp – ÄFG

Älgförvaltningsområde – ÄFO

Älgskötselområde – ÄSO

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Älgen anses vara en symbolart för svenska skogen och älgjakten har ett stort rekreations- och kulturellt värde samt är en viktig del av turismen i Sverige (Bjärstig et al. 2014). I Sverige finns en lång tradition av att förvalta vår älgstam där huvudfokus tidigare varit att öka älgstammen (ibid.). Efter ökade skador på skogen och på sina håll bristande kvalitet på älgstammen tillsatte regeringen en utredning som mynnade ut i proposition *Älgförvaltningen* (2009/10:239), en proposition som ligger till grund för dagens älgförvaltning (SOU 2009:54; Naturvårdsverket 2015).

I och med propositionen förändrades år 2012 älgförvaltningen i Sverige till att vara ekosystembaserad och lokalt förankrad (prop. 2009/10:239). Enligt propositionen är målet med förvaltning att skapa en:

...älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna. Förvaltningen bör ta hänsyn till viktiga allmänna intressen som rovdjur, motverkande av trafikolyckor med älg, skador på skog samt inverkan på övrig biologisk mångfald. Morgondagens älgförvaltning bör präglas av samverkan mellan de aktörer som påverkar älgstammen. (Prop. 2009/10:239 s. 16).

Förvaltningen ska vara adaptiv, vilket betyder att den ska vara anpassad efter nya eller förändrade förhållanden (Naturvårdsverket 2015). Den ska också ha ett faktabaserat arbetssätt med olika inventeringar som underlag (Lindqvist et al. 2014).

I den nya förvaltningsformen infördes älgförvaltningsområden som sköts av älgförvaltningsgrupper (ÄFG) som en ny nivå i förvaltningen (Naturvårdsverket 2015). ÄFG har till uppgift att upprätta en älgförvaltningsplan för området. Länsstyrelsen har det slutliga ansvaret att fastställa den älgskötselplan som ÄFG tagit fram, baserad på de övergripande riktlinjer för älgstammen som viltförvaltningsdelegationen beslutat om (SOU 2009:54; Naturvårdsverket 2015). Viltförvaltningsdelegationen består av en rad representanter från olika samhällsintressen medan älgförvaltningsgrupperna vanligen består av representanter från markägare och jägare.

Det är alltså myndigheter, organisationer, markägare och jägare som tillsammans ska skapa en uthållig älgförvaltning (Naturvårdsverket 2018-04-25). I Naturvårdsverkets beskrivning går det att utläsa att kunskap om älgen och dess påverkan på ekosystemet ska komma både från myndigheter, men även från lokal nivå i form från jägare och markägare.

Samverkan inom älgförvaltningsgruppen men också mellan älgförvaltningsgruppen och de lokala älgskötselområdena och länsstyrelserna är central och den ska genomsyra älgförvaltningen (Naturvårdsverket 2015). Samverkan anses vara den mest effektiva metoden att nå resultaten i den nya förvaltningen där lokala nivån förväntas bidra med viktig kunskap om den lokala älgstammen (SOU 2009:54; Naturvårdsverket 2015).

Både markägare och jägare är positiva till – och har visats vara villiga att implementera – det nya förvaltningssystemet (Bjärstig et al. 2014; Sandström, Dressel & Johansson 2018).

Ledarmötena i ÄFG anser delvis att samverkan är god och att den ökar förståelsen för älgskötselområdes- (ÄSO) och lokal nivå (Sandström, Dressel & Johansson 2018).

Representanterna i ÄFG har ofta dubbla roller då det är vanligt att markägare också jagar och vise versa (Bjärstig et al. 2014; Naturvårdsverket 2015). Att se ÄFG som en grupp av två helt skilda intressenter är därför missriktat utan det finns flera olika nyanser i grupperna (Naturvårdsverket 2015). Enligt Bjärstig et al. (2014) underlättas den grundläggande förståelsen för varandras intresse och perspektiv troligen av att samma person kan inneha två roller, men att de samlas där för det jaktliga intresset resulterar samtidigt i att jägarperspektivet dominerar i gruppen.

För att gemensamt kunna nå målen med älgförvaltningen har skogsbruket och Svenska Jägarförbundet på nationell nivå gjort en avsiktsförklaring som kallas "Handslaget" (Åman Sigbjörnsson & Wetterin 2018). Syftet med "Handslaget" är att skapa ett bra samarbetsklimat i den regionala och lokala förvaltningen för att motverka eventuella intressekonflikter i förvaltningen. Åman Sigbjörnsson & Wetterin (2018) uttrycker att det är en avsiktsförklaring som är ett verktyg för att parterna i de olika nivåerna tillsammans ska kunna uppnå älgförvaltningens mål. Det gör att målet med en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna inte bör vara ett föremål för diskussion inom älgförvaltningen.

1.1.1 Utmaningar med älgförvaltningen

Även om representanterna är positiva till nya förvaltningssystemet är det generella läget i södra delarna av landet att det råder ett högt älgbetestryck på tall som lett till att markägare på vissa håll – trots framtida risker – väljer att plantera gran på tallmark för att säkerställa en godkänd förnygring (Sandström, Dressel & Johansson 2018; Naturvårdsverket 2018). Detta medför att betestrycket ökar allt mer för de som väljer att plantera tall samt minskat foder för de vilda djuren. Resultaten är lägre virkeskvalité och volym samt minskande slaktvikter på älgen. Därför har Naturvårdsverket fått i uppdrag från regeringen att tillsammans med Skogsstyrelsen konkretisera målen med älgförvaltningen (Naturvårdsverket 2018). I slutet av november 2018 presenterades målen som skulle innebära en halvering av antalet betesskadade ungtdallar där målet är max fem procent färskas betesskador på tallskogen samt att tydligare beakta obalans mellan skog och vilt (ibid.). Samtidigt påpekar Svenska Jägarförbundet att det inte finns ett samband mellan betesskador och älgstammen storlek utan det handlar om den generella fodertillgången (Skogsaktuellt 2018).

Trots att ÄFG är en relativt homogen grupp råder samarbetssvårigheter i ÄFG och samverkansproblem med ÄSO och länsstyrelsen, vilket lett till att flera av ÄFG inte kunnat komma överens om sina gemensamma planer (Sandström, Dressel & Johansson 2018; Naturvårdsverket 2015). Markägarrepresentanterna i ÄFG har utslagsröst vilket anses ge dem större inflytande över förvaltningen som i sin tur är en av förklaringarna till samverkansproblemen (Naturvårdsverket 2015).

Andra samverkansproblem är att representanterna inte är överens om resultaten i faktaunderlaget, alltså att de har olika syn på hur verkligheten ser ut, samt att det i flera av länen råder delade meningar kring om antalet älgar är tillfredställande eller hur många älgar som förvaltningen ska ha som mål att uppnå (Sandström, Dressel & Johansson 2018;

Henningsson 2018). Fler av representanterna efterfrågar en mer konsensusbaserad dialog och många av aktörerna anser att Länsstyrelsen är den dominerande parten i beslutsfattandet (Naturvårdsverket 2015). Även olika förutsättningar för aktörerna och bristande tillit anses hämma potentialen till samverkan (Sandström, Dressel & Johansson 2018). Sammantaget verkar en aktiv kommunikation mellan länsstyrelserna och ÄFG vara viktig för att samverkan i älgförvaltningen ska fungera bra (ibid.).

Åman Sigbjörnsson & Wetterin (2018) anser att ÄFG måste ha ett tydligare fokus på att samverka i stället för att företräda enskilda organisationers intressen om målen med älgförvaltningen ska kunna nås. Å andra sidan visar Naturvårdsverkets rapport (2015) att skogsbolag och markägar- samt jägarorganisationerna anses ha problem med att få sina representanter att företräda och "stå upp" för de intressen de är ålagda att representera som en följd av dubbla stolar.

Utmaningarna kan beskrivas i en lite bredare skoglig kontext genom att både markägare och jägare använder biologisk mångfald i sin beskrivning av sin verksamhets nyttor kopplat till älgens påverkan på naturen. Jägare vill därför ha mer älg för att gynna biologisk mångfald och markägare mindre älg med samma motivering.¹ Alltså finns det olika syn på hur biologisk mångfald uppnås och vilken verksamhet (störning) som är önskvärd för att nå dit.

Betyder det att faktagrunden för biologisk mångfald är olika? Vi kan vända på det hela kopplat till älgförvaltning: om fakta är samma för alla hur kan det råda samverkanssvårigheter? Utifrån ett teoretiskt perspektiv bygger samverkan på att aktörer med olika perspektiv byter erfarenheter och kunskaper med varandra för att hitta gemensamma vägar där allas intressen synliggörs och vägs in för att uppnå de uppsatta målen med älgförvaltningen (Hallgren & Ljung 2005). I ett socialkonstruktivistiskt perspektiv konstrueras fakta och kunskap olika i de olika sammanhang som den används. Meningen i situationen skapas utifrån situationen i en mix av aktörernas tidigare erfarenheter av liknande situationer och med hjälp av kommunikation blir den återskapad i den nya situationen (Berger and Luckman 1966). Vad som uppfattas som verkligheten för en person behöver därför inte uppfattas som verkligheten för en annan person (ibid.) och därför kan exempelvis meningen av en gran vara julgran för en person samtidigt som en annan person ser granen som ett föremål som påverkar rekreations- eller skogsvärdet (jfr. Fogel 2017).

Beslutet att organisera förvaltningen av älg i form av samverkansgrupper med representanter för de berörda intressegrupperna motiverades bland annat med att denna organisationsform skulle möjliggöra perspektiv- och kunskapsutbyte mellan intressenterna och att förvaltningen därmed skulle kunna anpassas allteftersom kunskapsläget förbättrades och nya erfarenheter gjordes, så kallad adaptiv förvaltning. En av förutsättningarna för att adaptiv förvaltning ska uppnås är alltså att den kunskap och de perspektiv som intressenterna besitter görs tillgänglig, granskas och beaktas gemensamt av representanterna för de olika intressena.

---

¹ Se exempelvis: Lena Ek, ordförande Södra Skogsägarna, under ESO seminarium 13 september. *Att avverka skogen eller låta den stå*. Tillgänglig: <https://www.svtplay.se/video/18163616/forum/forum-13-sep-09-00-2?start=auto&tab=2018> [2018-09-22] eller Henningsson 2018.

Bakgrunden belyser vikten av att undersöka hur aktörerna samverkar när de har olika kunskaper om älgen och olika organisationer påverka kunskapen åt olika håll i dess strävan att uppnå målet "en älgstam av hög kvalitet i balans med foderresurserna".

1.2 Syfte & forskningsfrågor

Syftet med studien är att synliggöra hur olika kunskaper och perspektiv beaktas samt att synliggöra olika uppfattningar om de inblandande aktörernas roller och arbetssätt i den adaptiva förvaltningen av älg i Sverige.

Syftet leder till följande forskningsfrågor:

1. Hur förvaltas älgen enligt aktörerna i det studerade området?
2. Hur anser aktörerna att de samverkar i älgförvaltningen?
3. Hur upplever aktörerna att olika kunskaper och erfarenheter beaktas i älgförvaltningen?

Målet med studien är alltså att synliggöra hur olika perspektiv och kunskap tar plats och påverkar förvaltningen av älg i ett område. Studiens deskriptiva utgångspunkt möjliggör att fånga upp den ostrukturerade verkligheten som råder inom det strukturerade ramverket. En studie med den här utgångspunkten skapar ett praktiskt värde för utvecklingen av älgförvaltningen likväl som annan adaptiv förvaltning (jfr. Behagel, Arts & Turnhout 2017; Westberg & Polk 2016) eller andra situationer där olika intressenter samverkar.

1.2.1 Disposition

I nästa kapitel beskrivs hur kvalitativa intervjuer med ledamöter i en älgförvaltningsgrupp har genomförts och om deras erfarenheter som gett underlag för analysen av viltförvaltningens arbetssätt, organisationsformer och resultat. I kapitel 3 redogörs för tidigare genomförda studier av adaptiv förvaltning, viltförvaltning och samverkan, vilket visar att det är möjligt att uppnå adaptiv förvaltning först när sociala samverkan i och mellan olika delar i förvaltningen främjar utforskande, förståelse och koordinering av olika perspektiv. I kapitel 4 redogörs för hur begrepp och teorier från de sociologiska inriktningarna praktik teori och symbolisk interaktionism har använts för analys av älgförvaltningsgruppens arbete, samverkan och kunskapshantering. I kapitel 5 görs en kort genomgång av hur den adaptiva älgförvaltningen i Sverige är utformad. I kapitel 6 redovisas en tematiskt organiserad sammanställning av aktörerna i älgförvaltningsområdet och angränsande nivåers erfarenheter av älgförvaltningen. I det näst sista kapitlet analyseras materialet med hjälp av de teoretiska begreppen och i det sista kapitlet beskrivs uppsatsens slutsatser.

2. Metod

Studien är sociologisk inom den samhällsvetenskapliga disciplinen och skrivs för en målgrupp som i huvudsak har en naturvetenskaplig utgångspunkt. För att tydliggöra samhällsvetenskapliga förhållningssätt följer en utförlig genomgång av metoderna som används i studien.

2.1 Förhållningssätt

Studiens fokus på att försöka förstå hur människor agerar i olika samverkanssituationer i älgförvaltningen gör att en kvalitativ studie är bäst lämpad (Trost 2010). Med kvalitativ studie i mitt fall menas att studera med utgångspunkt i ett fall – en älgförvaltningsgrupp (ÄFG) – där jag följer det sociala samspelet på djupet för att med hjälp av teori synliggöra nyckelfaktorer som påverkar förvaltningen av älg (Teorell & Svensson 2007).

Målet med analysmetoden är att ständigt utveckla min teoretiska kunskap så att den förblir öppen för alternativa teorier i samband med att nya resultat framträder. Därför har studien en utgångspunkt i abduktion. Abduktion betyder att jag ständigt rör mig mellan insamlat material och fördefinierad teori för att (åter)skapa kunskap om det enskilda fallet (Kvale & Brinkmann 2014; Teorell & Svensson 2007; Alvesson & Sköldberg 2017). Alltså finns en öppenhet mot både empiriska fakta och teoretiska föreställningar (Alvesson & Sköldberg 2017). Abduktion ger en mer flexibel ingång till min empiri som både kan kombineras med och föregripas av teori, där teorin fungerar som ett verktyg för att öka förståelsen (ibid.).

2.2 Reliabilitet, validitet och objektivitet

Sociala processer är föränderliga mellan situationer och över tid och därför är det svårt att prata om studiens reliabilitet och validitet i den mening att studien ska ge samma resultat vid upprepade tillfällen och att jag mäter det jag avser att mäta (Trost 2010; Kvale & Brinkmann 2014). Den här metodansatsen innebär att jag i rollen som intervjuare, analytiker och tolkare ofrånkomligen påverkar resultat och slutsatser; de produceras inte oberoende av mina erfarenheter och tankeprocesser. I denna kvalitativa forskningsansats ses detta som en fördel då forskarens subjektivitet gör det möjligt att dela erfarenheter med och förstå intervjupersonerna på ett djupare plan (Trost 2010). Genom att återkommande påminna mig om min egna påverkan kan jag undvika att de egna erfarenheterna och föreställningarna tar över på bekostnad av intervjupersonernas erfarenhet. För att åstadkomma detta tillämpas teoretisk baserad kritik och reflektion, ofta i ett växelspel där spänningar mellan teori, intervjuutsagor och tolkningar används för att belysa forskningsfrågorna (ibid.).

2.3 Studieområdet

Innan studien startade kontaktade jag Skogsstyrelsen samt skogsägarföreningarna Mellanskog och Södra skogsägarna för att undersöka behovet av en studie om samverkan i älgförvaltningen samt för att göra studien så relevant som möjligt. I det studerade

älgförvaltningsområdet (ÄFO) är älgen huvudsakliga klövvilt med den största populationen. Det finns inga stora stammar av varken vildsvin, kron- eller dovhjort. Dessutom förekommer några få individer av varg och björn.

Vid val av studieområde sågs den låga förekomsten av vildsvin, hjortar och rovdjur som en fördel då det kan förmodas att större populationer av dessa djur kan påverka samverkansförutsättningarna mellan viltförvaltningens aktörer som försvårar iakttagelserna av – och förståelsen för – hanteringen av kunskap och åsikter som rör älg- och älgbetesresurser. Genom att utgå från ett område med i huvudsak älg kan jag därför dra mer säkra slutsatser om samverkan i älgförvaltningen.

I studieområdet visar resultatet från älgbetesinventeringen (Äbin) 2016 och 2018 på minskad andel skadade tallar och ökad ståndortsanpassning. Om man tittar på avskjutningsstatistiken ligger avskjutningarna och slaktvikterna samtidigt på en jämn nivå. Enligt Skogsstyrelsen är Äbin en statistisk skattning från empiriska fältdata, vilket innebär att ett visst mått av osäkerhet är kopplat till angivna värden. Därför bör man inte dra långtgående slutsatser och hävda att trenden har vänt i området, för det krävs långsiktiga trender över flera år och inte mellanårsvariationer. Det finns fler variabler för orsak-verkan sambandet med minskad andel skadade tallar och därför är det också svårt att dra några slutsatser om vad resultaten beror på utan att titta närmare på området.

2.4 Legitimitet och anonymitet

De initiala kontakterna med skogsägarföreningarna och Skogsstyrelsen görs också för att skapa legitimitet för studien där representanter från Mellanskog ger förslag på olika studieområden samt att komma i kontakt med representanterna i ÄFG. Min kontaktperson är även representant i vald ÄFG. Att jag får hjälp med att hitta ÄFG och med kontakter till representanterna i ÄFG kan vara en risk genom att urvalet kunnat styras efter Mellanskogs intresse (Trost 2010). Risken överbryggas genom att Mellanskog ger förslag på fler områden, där jag slutligen väljer vilket av föreslagna områden att studera baserat på mina kriterier beskrivna tidigare.

Älgjakt och relationen mellan myndigheter och lokalsamhället är på många sätt en känslig fråga. För att skapa legitimitet för min studie i gruppen är jag tydlig gentemot samtliga informanterna att jag fokuserar på att undersöka samverkan och inte enskilda intressen. Det görs genom att informanterna får ett dokument innehållandes 1. mål med studie 2. att jag trots ingången via Mellanskog förhåller mig oberoende till älgförvaltningen 3. deras integritet och att de anonymiseras i studien 4. att de har möjlighet att ta del av, klargöra och/eller ändra på, bandprotokollet från intervjun. Tre av informanterna valde att förtydliga delar av sitt intervjumaterial på ett sätt som inte påverkar innebörden i deras beskrivning.

Genom att studien utförs i ett begränsat område är det stor sannolikhet att informanterna kan lista ut vilka de andra aktörerna är även om de anonymiseras. De benämns utifrån sin roll i älgförvaltningen istället för att beskriva vilket ÄSO, roll i länsstyrelsen eller med andra uppgifter som kan leda till att det går att utläsa vem personen är.

2.5 Insamling av material genom intervjuer

Studiens fokus på förvaltningen i ett ÄFO gör att informanterna är strategiskt utvalda. Urvalet hjälper mig att kunna samla in så mycket relevant material som möjligt utifrån det valda området (Teorell & Svensson 2007).

Totalt genomförs tolv intervjuer. Utgångspunkten är att samtliga sex representanterna i ÄFG intervjuas. Intervjuerna med representanterna i ÄFG ger information som leder till andra aktörer som är relevanta att intervjua inom studien. En av markägarrepresentanterna har ingen intern återkoppling i sin organisation, utan verksamheten drivs enskilt av informanten som styrs av två övergripande mål från sin organisation. En annan markägarrepresentant är förtroendevald av sin organisation för att arbeta med viltfrågor och styrs av stämmobeslut om en viltstam i balans mellan skador och foder. Denne arbetar parallellt med en tjänsteman och återrapportering via möten med de andra länsviltansvariga, ett möte som jag deltog vid för att observera (mer om observationer längre fram i kapitlet). Den tredje markägarrepresentanten företräder sitt och det privata skogsbruket utan organisatorisk tillhörighet. Markägarorganisationers struktur samt mitt deltagande vid ett möte gör att ingen förutom ÄFG-representanterna intervjuas från markägarrepresentanternas respektive organisation.

I länet finns en markägargrupp som är en sammanslutning mellan markägarrepresentanterna i länets alla ÄFG. Markägargruppens syfte är att samla en helhetssyn av markägarnas perspektiv i länet för att markägarrepresentanten i viltförvaltningsdelegation ska ha en övergripande och samlad bild av förhållandena i länet. Två av markägarrepresentanterna i ÄFG har betydande roller i markägargruppen. Genom att syftet med markägargruppen är att samla information till viltförvaltningsdelegationen är det utanför min studie att göra ytterligare intervjuer med representanter från markägargruppen.

Jägarrepresentanterna företräder samma jägarorganisation och därför görs en intervju med en tjänsteman från intressegruppen. I studien representeras de två största ÄSO genom representationen i ÄFG och därför intervjuas ordförande för de resterande ÄSO. För att få fler perspektiv på arbetet i ÄSO och väga upp ÄFG-representanternas beskrivningar intervjuas även ordförande från en av de större ÄSO. Därmed är alla ÄSO från ÄFO representerade i studien. Från länsstyrelsen i det studerade länet intervjuas två personer med olika roller kopplat till studieområdet. Detta för att skapa en bredare bild av länsstyrelsens roll och perspektiv i förvaltningen.

Studiens fokus på sociala processer med syfte att få djupare förståelse för hur aktörerna samverkar i och mellan olika sammanslutningar inom älgförvaltningen gör att halvstrukturerade intervjuer med fokus på berättande är en lämplig intervjumetod (Kvale & Brinkmann 2014). För att få information som är relevant för min studie startar intervjun med att informanten berättar generellt om sina erfarenheter från samverkan inom älgförvaltningen i studieområdet. Berättelsen ska vara informantens egen, där min roll är i huvudsak att lyssna aktivt och följa upp spår som hjälper att svara på studiens syfte (Trost 2010; Kvale & Brinkmann 2014).

Andra steget är att ställa fördjupande frågor utifrån berättelsen för att nå ett djup i ämnen som är viktiga för studien (Trost 2010). Jag har därför en intervjuguide med frågor vars funktion är att vara ett stöd för vad jag ska fokusera på att få med under intervjun, snarare än raka

frågor som ställs till informanterna. Samtliga intervjuer gjordes i ett fysiskt möte, i informanternas hemmiljö och varade mellan 35 och 110 minuter. Tidsskillnaden beror främst på vilken roll personen har i älgförvaltningen. Studien utgår från ÄFG och sträcker sig mot samtliga delar som ÄFG samverkar med och därför blev intervjuerna med ÄFG-representanterna längre än intervjuerna med en aktör som samverkar med en annan aktör. Intervjumetoden främjar ett avslappnat samtal som ger mig beskrivningar utifrån informantens verklighet som med hjälp av mina följdfrågor skapar ett djup i mitt material.

För att kunna fokusera på vad informanterna beskriver, istället för att anteckna, spelas intervjuerna in. Efter utförd intervju lyssnas intervjun igenom och skrivs ned till ett protokoll som är en sammanställning av allt som bedöms vara av vikt för studien från intervjun. Protokollen utgör sedan råmaterialet till den vidare analysen.

2.6 Insamling av material genom observationer

För att skapa en tydligare och samtidigt en bredare bild av sammanhanget medverkar jag vid två möten för att observera vad aktörerna säger och gör. Som beskrivs tidigare medverkar jag vid en av markägarorganisationernas halvårsavstämning med sina länsviltansvariga. Den andra observationen görs vid novembersamrådsmötet mellan ÄFG och ÄSO. Samtliga ÄFG-representanter, utom en jägarrepresentant, medverkade vid mötet samt representanter från samtliga ÄSO och några licensområden.

Observationerna hjälper mig att skapa en bild av sammanhanget samt att fånga flera perspektiv från de olika aktörerna (Kvale & Brinkman 2009). Samtliga intervjuer genomförs innan samrådsmötet och därför hjälper observationerna mig att undersöka hur informanternas beskrivningar om samverkan stämmer överens med vad som sker när de samverkar.

2.7 Material och analys

Metodvalet för intervjuerna ger ett råmaterial som gör det möjligt att utläsa hur aktörerna samverkar utifrån hur informanten beskriver de perspektiv som är viktiga för denne i älgförvaltningen. Urvalen av materialet tematiseras utifrån situationer som beskrivs på samma eller på olika sätt av aktörerna. Fokus för urvalet är således att plocka ut interna och externa berättelser om hur förvaltningen framstår för individen samt vad den betyder för personen. Det som berättas och analyseras är alltså deras verklighet. Vi vet att det är svårt att rekonstruera situationerna men jag lyssnar efter hur de förhåller sig till älgförvaltningen.

I en kvalitativ studie på ett fall ligger generaliserbarheten i användandet av teoretiska ramverk. Genom begrepp från socialkonstruktivistiskt perspektiv tolkas materialet och sätts in i fler sammanhang av tidigare forskning på liknande sociala företeelser som därmed lyfter studien till en generell nivå (Bergström & Boréus 2012; Teorell & Svensson 2007). I en studie som utgår från ett fall vilar generaliseringen på beskrivningar med sammanhanget (Kvale & Brinkmann 2014).

Analysmetoden och det teoretiska ramverket hjälper mig att analysera empirin genom att försöka förstå den sociala verkligheten som informanterna befinner sig i. Det gör i sin tur det möjligt att analysera materialet utifrån hur aktörer beskriver hur de samverkar med andra aktörer, hur de upplever det, samt deras syn på arbetet inom älgförvaltningen utifrån de olika situationerna som beskrivs (Trost 2010; Kvale & Brinkmann 2014). Det handlar alltså om förståelse som i sin tur förväntas stärka kunskaperna om samverkan som sker i älgförvaltningen (Trost & Levin 2010; Alvesson & Sköldberg 2017).

3. Vad säger forskningen om adaptiv förvaltning och samverkan?

Studien fokuserar på att beskriva hur man i samverkanssituationer i den adaptiva älgförvaltningen hanterar kunskap och därför behöver jag beskriva adaptiv förvaltning och samverkan. Litteraturen hjälper mig att förstå förvaltningens intentioner och att sätta studien i ett sammanhang.

Älgförvaltningen i Sverige ska vara ekosystembaserad, adaptiv och lokalt förankrad (Naturvårdsverket 2015). Ekosystembaserad i det här fallet betyder att en älgstam så långt som det är möjligt styr den geografiska avgränsningen för ett älgförvaltningsområde (Bjärstig et al. 2014). Ekosystemet är en administrativ gräns för utformningen av älgförvaltningsgrupperna (ÄFG) och med tanke på studiens fokus på mänsklig samverkan ges inte ekosystemet någon djupare fokus i den här studien. Däremot innehåller del två (adaptiv förvaltning) och del tre (lokalt förankrad) sociala processer som utgör kärnan för studien.

3.1 Adaptiv förvaltning

Adaptiv förvaltning är ett allt mer populärt begrepp men som metod är den mer sparsamt använd i Sverige såväl som andra länder (Viltskadecenter 2018). När metoden används görs det främst i förvaltning av vilt och andra naturresurser (ibid.). Grundperspektivet med adaptiv förvaltning är att älgen och dess omgivning är dynamisk. Att anpassa sig efter dessa nya och/eller förändrade förhållanden utgör en adaptiv förvaltning (Andrén et al. 2011).

De olika förvaltningsnivåerna i adaptiv älgförvaltning har – jämfört med tidigare älgförvaltningar – tydligare struktur vad gäller roller och ansvarsområden. Grundtanken är att förvaltningen utgår från den kunskap som finns idag och bygger vidare med att besluta om mål som sedan utvärderas. Kärnan i det adaptiva är att genom återkopplingar i beslutsprocessen lära sig mer om förvaltningen för att sedan förfina målen (SLU 2018; Bjärstig et al. 2014). För att lyckas med en adaptiv förvaltning krävs att tydliga mål sätts i gruppen (Andrén et al. 2011). Med andra ord tillämpas inga absoluta sanningar utan precis som min teoretiska utgångspunkt skapas kunskapen i situationerna mellan aktörerna.

Enligt Hallgren & Westberg (2014) tycks det finnas en underliggande uppfattning om att aktörerna som följer och är en del av den adaptiva förvaltningen har kapaciteten att kommunicera på ett sätt som främjar utbyte av kunskaper och erfarenheter. I adaptiv förvaltning är mötenas uppbyggnad avgörande för vilken kunskap och perspektiv som beaktas i förvaltningen. Studier på miljöpolicyframställning utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv visar att en strukturerad mötesform – med en dagordning som följs till punkt och pricka med fokus på att komma till beslut – ofta gör att det formella samtalet får mer fokus än det informella och upptäckande samtalet (läs exempelvis Hallgren & Westberg 2014; Behagel, Arts & Turnhout 2017). Det leder till att olika perspektiv inte testas om de är relevanta och giltiga utan de lämnas utanför. Detta är någonting som i sin tur äventyrar möjligheterna till kunskapsspridning inom adaptiva förvaltningen, oftast den från lokal nivå (Hallgren & Westberg 2014). Sprain, van Over & L. Morgan (2015) skriver att istället för att fokusera på att

stärka ramverk med mer samverkan behöver det formas så att det kan beakta aktörers olikheter och perspektiv genom informella inslag.

Sandström, Dressel & Ericsson (2018) slutsats är att det är rumsliga skillnader som utmanar älgförvaltningen över landet och därför behöver förvaltningen, för att vara framgångsrik, anamma adaptiv inlärning för att fånga upp lokala skillnader. Att utföra praktiska studier av styrning, baserad på fakta, tenderar att förbise den viktiga roll som olika perspektiv spelar för att se problem och lösningar (Behagel, Arts & Turnhout 2017). Bakgrunden om adaptiv förvaltning visar därför på vikten av att undersöka hur aktörerna gör när de samverkar för att belysa hur (och vilka) kunskaper som beaktas i förvaltningen.

3.2 Samverkan

I den nya älgförvaltningen är samverkan central. Samverkan kan beskrivas som både en pedagogisk form för möte samt en kvalitet i ett möte mellan perspektiv som möts för att främja ett gemensamt lärande (Hallgren och Ljung 2005). Samverkan handlar också om att gemensamt fatta beslut och handla för att nå gemensamma mål (ibid.). Det är en metod som är allt mer vanlig i samhället och är en nyckel för att uppnå förändringar i samhället (ibid.). För att lyckas med samverkan krävs att samverkan har en formell struktur samt tid (Danermark & Kullberg 1999). Vidare krävs klar och tydlig ledning, klart uttalat mål, vilja att samverka, tillräckliga resurser samt att kunna identifiera skillnader i synsätt, organisation och regelverk (Danermark 2007).

Samverkan bör eftersträva en hög grad av delaktighet (Hallgren & Ljung 2005). Delaktighet innebär allas rättighet att få komma till tals, ta tillvara på alla aktörers kunskaper och erfarenheter samt att delaktighet skapar ett intresse som underlättar förankring och effektivitet i förlängningen. Genom lyckad samverkan stärks också relationerna mellan aktörerna (Hallgren & Ljung 2015; Sprain, van Over & L. Morgan 2015). En annan viktig del i samverkan är att försöka förstå aktörernas drivkrafter och att informationen måste sträva efter att vara inkluderande (Sprain, van Over & L. Morgan 2015).

Tidigare forskning visar att det är möjligt att uppnå adaptiv förvaltning först när sociala samverkan i och mellan olika delar i förvaltningen främjar utforskande, förståelse och koordinering av olika perspektiv.

4. Teoretiskt ramverk

I föregående kapitel gavs en inblick i hur forskningen om adaptiv förvaltning och samverkan kopplar till min studie. I följande kapitel beskrivs den teori som används för att förstå det aktörerna beskriver.

Som beskrivs tidigare präglas adaptiv förvaltning och samverkan av gemensamt skapande av kunskap som ständigt förändras och förfinas i kommunikationen mellan de olika aktörerna i förvaltningssystemet. Samtidigt är mitt mål att synliggöra hur kunskap och perspektiv får plats i älgförvaltningen. Därför behöver jag teori som fångar upp det sociala samspelet i situationen. Teorierna i situationsanpassat handlingsutrymme och kunskap kommer från praktisk teori och fokuserar på vad människor faktiskt gör i sin vardag som formar vårt tänkande (Nicolini, Gherardi & Yanow 2003).

Sociologerna Pierre Bourdieu och Anthony Giddens verk bygger vidare på praktisk teori genom att hävda att social struktur inte finns från början, utan den framstår i en dynamisk process med mänsklig handling (Behagel, Arts & Turnhout 2017). Meningen av världen är alltså socialt konstruerad och formad i sociala situationer och genom *interaktivt deltagande* – reflektion med sig själv och andra – framstår världen (ibid.). Det betyder att idéer, kunskaper, roller och beteenden formas i den sociala praktiken som den förekommer i. Samverkan sker alltså i situationer med *interaktivt deltagande* och genom att lyssna efter dessa situationer får jag en ingång till att synliggöra hur kunskap och perspektiv beaktas.

Samtidigt är personerna i älgförvaltningen beroende av förvaltningsstrukturen och exempelvis intresseorganisationer som ger dem olika ramar att förhålla sig till. Även om vi har möjlighet till förändring innehåller varje situation vissa ramar (praxis) som aktörerna måste handla inom och efter (ibid.). I uppsatsen ses alltså handlingsutrymme och kunskap som socialt konstruerad i en kombination av – och förhållande mellan – struktur och mänsklig interaktion som påverkar lärandet och samverkan i älgförvaltningen (jfr. Lave & Wenger 1991), inte som individuell.

För att synliggöra strukturen i förvaltningen och beskriva hur aktörer ser på sin och andras uppgift används begreppet *roll*. Begreppet är kopplat till hur en aktör och andra ser på/talar om aktörens uppgift i en situation. Sättet informanten beskriver vad de gör och vad de upplever i situationen samt deras förväntningar på *rollen* (ex. markägarrepresentant eller länsstyrelse) hjälper mig att förstå *rollen* som visar de medvetna och omedvetna förväntningar som skapar en process hos individen som påverkar hur individen handlar gentemot sig själv och andra i situationen (Trost & Levin 2010). Det kan vara en skillnad mellan vad aktörerna i situationen förväntar sig av rollen och vad en annan person förväntar sig av rollen (ibid.). De olika förväntningarna på rollen påverkas också av att vi inte enbart har en roll i situationen utan som vi ser i inledningen kan en markägarrepresentant ha *multipla roller* (ibid.) genom att samtidigt vara markägare och jägare samt man eller kvinna (jfr. Sandström, Dressel & Johansson 2018; Naturvårdsverket 2015).

Genom aktörernas reflektion av älgförvaltningen – baserad på dennes tidigare erfarenheter – definieras förvaltningen och ges mening i situationen och därmed blir älgförvaltningen ett *socialt objekt* för dem (Hewitt 2003; Trost & Levin 2010). Sättet älgförvaltningen framstår och

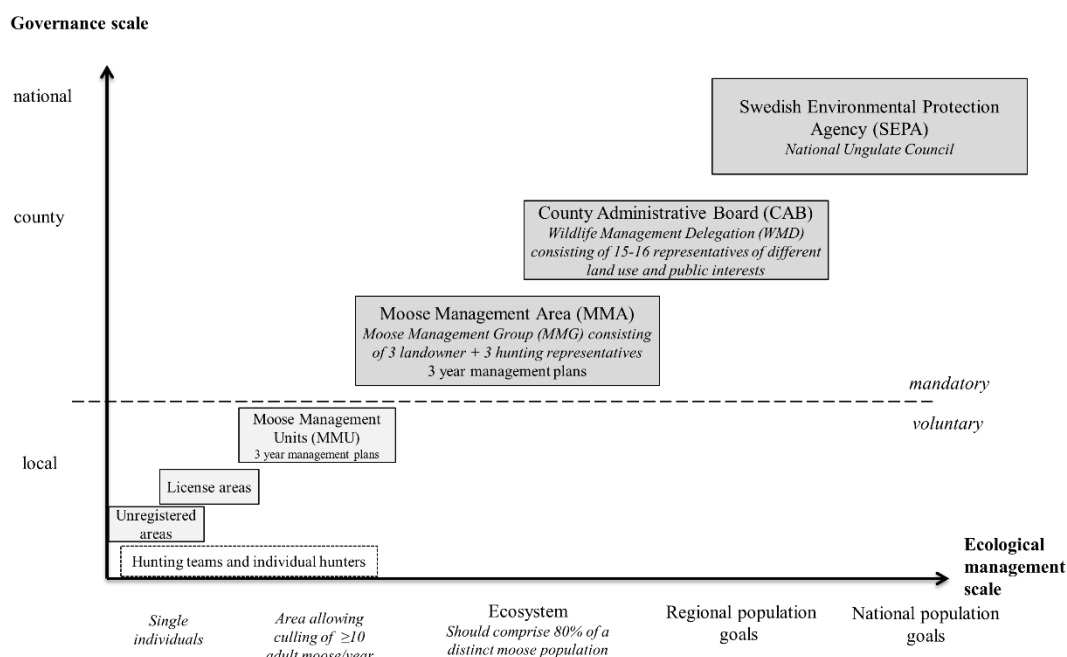
skapar mening för aktören hjälper mig att förstå hur älgförvaltningen är konstruerad som ett *socialt objekt*, och därmed hur aktörerna förhåller sig till älgförvaltningen. Trots samsyn på vad exempelvis älgförvaltning är gör *sociala objekten* tillsammans med olika *roller* att individens handling guidas i en viss riktning som i vissa fall kan stå i motsats till varandra (Hewitt 2003). Vetskapen hjälper mig att synliggöra situationer där älgförvaltningen framstår olika för informanterna och hur det påverkar deras samverkan.

De *sociala objekten* delas med andra, skapas och omdefinieras genom *kommunikation* vilket gör att definitionen av *sociala objekten* kan förändras över tid (Trost & Levin 2010; Hewitt 2003). För att förstå hur aktörerna i älgförvaltningen (om)skapar definitionen av *sociala objektet* behöver jag förstå kommunikationssituationen. I kommunikationssituationen förhåller personerna sig till varandras handlande som påverkar det fortsatta handlandet och här synliggörs deras *perspektiv* (Hallgren & Ljung 2005). *Perspektiven* belyser en person eller en grups synvinkel på verkligheten baserat på tidigare upplevelser (Wilhelmson & Döös 2016).

Vidare behöver jag verktyg för att förklara hur olika kommunikationssituationer påverkar aktörernas möjligheter till att ta del av varandras kunskaper och *perspektiv*. Genom att kunskapen är situationsanpassad kan den inte *överföras* till en annan person som inte tagit del av situationen utan den ger en annan mening när den introduceras i andra situationer (Nicolini, Gherardi & Yanow 2003). Lärdomar och kunskaper som skapas i en situation behöver istället *översättas* genom att aktörerna gör kunskapen förståelig i andra situationer med hjälp av kommunikation (Westberg & Polk 2016). Alltså i de fallen när kunskap *överförs* uppnås inte gemensamt lärande men när den *översätts* uppnås ett gemensamt lärande. Med hjälp av begreppen *överföra/översätta* kan jag identifiera skillnaden i hur aktörerna beskriver att de försöker förmedla sina och andras kunskaper i olika situationer som i sin tur påverkar möjligheten till gemensamt lärande.

För att identifiera när kunskap *översätts* behöver jag titta efter situationer där samverkan organiseras så att det finns utrymme för reflektioner och inläring. Dessa situationer gör det möjligt för aktörerna att ta ett steg tillbaka och reflektera och dra lärdomar av arbetet för att därefter sätta det i ett större sammanhang (ibid.). Eller det omvända genom situationer där aktörerna får möjlighet att reflektera över hur kunskaperna och insikterna som skapas i en situation kan anpassas för att passa i en annan situation (ibid.). Med vetskapen om att kunskap inte kan översättas utan att den skapas i situationerna behöver jag vara lyhörd för situationer som styrs av mål satta av utomstående aktör, för att sedan undersöka vidare hur aktörerna agerar i situationen (ibid.).

5. Älgförvaltning i Sverige sedan 2012

Figur 2. Den nya älgförvaltningens organisatoriska ramverk. Skogsstyrelsen och intresseorganisationerna saknas i illustrationen. SEPA motsvarar Naturvårdsverket på svenska, CAB avser Länsstyrelsen med viltförvaltningsdelegationen, MMA är älgförvaltningsområde och MMG är älgförvaltningsgrupp. MMU motsvarar älgskötselområde. Källa: Dressel, Ericsson & Sandström 2018.

Naturvårdsverket har huvudansvaret för viltförvaltningen i Sverige där de beslutar om föreskrifter och riktlinjer för jakten. Skogsstyrelsen ansvarar för att förmedla kunskap om viltets påverkan på skogen och Länsstyrelserna har det praktiska ansvaret i länen (Naturvårdsverket 2015). I varje län tillsätts en viltförvaltningsdelegation som har det övergripande ansvaret. Förutom landshövdingen, tjänstemän från länsstyrelsen, jägare och markägare består viltförvaltningsdelegationen av en rad olika samhällsintressen som exempelvis politiska företrädare, trafiksäkerhet samt naturvård och turism (SFS 2009:1474).

Viltförvaltningsdelegationen ska besluta om övergripande riktlinjer för skötsel av älgstammen och andra vilda djur (SFS 2009:1474). Det innefattar bland annat länsvisa planer – viltförvaltningsplan – och mål för älgstammen, fällavgifter, jakttider för älg och att fastställa älgförvaltningsområden. Länsstyrelsen ska granska och godkänna förvaltningsplanerna och följa upp arbetet i älgförvaltningsområde (ÄFO) (Prop. 2009/10:239). Dessutom ska länsstyrelsen ansvara för registrering av områden för älgjakt (Naturvårdsverket 2015).

I den nya älgförvaltningen infördes ÄFO med syfte att verka inom älgens ekosystem (ibid.). ÄFO styrs av en ÄFG bestående av tre markägarrepresentanter och tre jägarrepresentanter som är nominerade av respektive intresseorganisation och godkända av länsstyrelsen. En markägarrepresentant är alltid ordförande i ÄFG, vilket innebär att densamma har utslagsröst (ibid.). I de län där samer har rätt till jakt ersätts en jägarrepresentant av en representant från Samtinget (SFS 1987:905). ÄFG ska samordna arbetet med inventeringar, utbildningar och

statistik i området samt samråda med älgskötselområden (ÄSO) och licensområden. ÄFG ska också lägga förslag på älgförvaltningsplan i området och granska älgskötselplanerna som ÄSO lägger (Prop. 2009/10:239).

En älgförvaltningsplan innehåller mål för älgstammens täthet i området baserat på inhämtad kunskap och samråden med lokal nivå. Älgens täthet mäts i antal individer per 1000 ha i vinterstam. En älgförvaltningsplan gäller i regel tre år med möjlighet att revidera varje år om förutsättningar förändras som exempelvis en ökad eller minskad predation. Den nya nivån är alltså tänkt att minska administrationen för länsstyrelsen genom att de istället för att sätta sig in i alla ÄSO nu enbart behöver ta ställning till ÄFO nivån (ibid.).

På lokal nivå verkar älgskötselområden vars form inte är fastslagen i lag på samma sätt som de andra nivåerna (jfr SFS 2009:1474; Prop. 2009/10:239; Naturvårdsverket 2015). Det är därför en frivillig sammanslutning men det finns krav på deltagande i samråd med ÄFG och att ta fram älgskötselplan för området (Prop. 2009/10:239). ÄFO ska också samråda med berörda jakträttshavare och markägare samt ge förslag på avskjutning av älgar i de olika jaktlagen som ingår i ÄSO (ibid.). Även älgskötselplanerna gäller i tre år med möjlighet att revidera.

På lokal nivå finns även licensområden. Det är områden/jaktlag som valt att inte vara ett ÄSO och därmed inte är en del av ÄFO:s mål. Licensområdena söker licens direkt hos länsstyrelsen och lägger planer som godkänns av länsstyrelsen. Därmed är licensområdena utanför min studie.

Faktaunderlaget i älgförvaltningen består av:

- Älgobservationer – antalet individer som jägarna ser under älgjakten.
- Spillningsinventering – vissa ÄFO samlar in älgspillning i en förutbestämd ruta utifrån ett system som administreras av Jägareförbundet.
- Avskjutningsstatistik – antal skjutna älgar under föregående jaktår.
- Kalvvikter – snittvikterna på kalvar under föregående jaktår.
- Älgbetesinventeringen (Äbin) – mäter bland annat hur många träd som blivit skadade av älgar och hur svår skadan är.
- Foderprognoser – Skogsstyrelsen presenterar en årlig rapport över hur mycket mat det finns i skogen för hjortdjuren.

Med andra ord är nuvarande älgförvaltning anpassad till älgens ekosystem och de lokala förutsättningarna. Med hjälp av kunskap från lokal nivå såväl som kunskapen på ekosystemnivå och nationell nivå ska aktörerna komplettera varandra och tillsammans på ett bättre sätt nå fram till de mål som sätts för älgen. Det bör poängteras att enligt Bjärstig et al. (2014) har länen valt olika sätt att implementera den nya älgförvaltningen. Några län arbetar utifrån ett top-down perspektiv genom att viltförvaltningsdelegationen beslutar om mål utan inblandning från lokal nivå, medan andra förvaltar älgen genom ett bottom-up system där den lokala nivån är med och påverkar målen. Området som studeras i uppsatsen ligger i ett län som valt en top-down modell (jfr. Bjärstig et al. 2014).

6. Aktörernas syn på älgförvaltningen

I följande kapitel presenteras informanternas beskrivningar om älgförvaltningen i området. Det är det samlade materialet från intervjuer och observationer som sedan ligger till grund för diskussion och slutsats. Till en början fokuserar jag på hur aktörerna beskriver hur förvaltningen av älg organiseras.

6.1 Förvaltningen av älg i älgförvaltningsområdet

För att ta fram planerna beskriver samtliga aktörer att samrådsmötena är centrala för att stämma av och föra in lokala perspektiv till planarbetet. Det råder delade meningar om älgskötselplanerna eller älgförvaltningsplan kommer först och enligt en tjänsteman från länsstyrelsen är det inte uttryckt i föreskrifterna, men att det är älgförvaltningsplan som ska vara styrande och innehålla rekommendationer för älgskötselplan. De ska bygga på varandra i ett växelspel. En av markägarrepresentanterna i älgförvaltningsgruppen (ÄFG) delar uppfattningen och säger att det är genom älgförvaltningsplan som man sköter en älgstam och med älgskötselplanerna som arbetet sker. Samtliga representanter i ÄFG beskriver processen att ta fram planer genom att jaktlaget samlar in information under jakten som tas av jaktledare till älgskötselområde (ÄSO) genom förtroendevalda i viltvårdsområde (VVO). ÄSO tar informationen vidare via samråd till ÄFG där en helhetsbild skapas. Till samrådet är även licensområdena kallade.

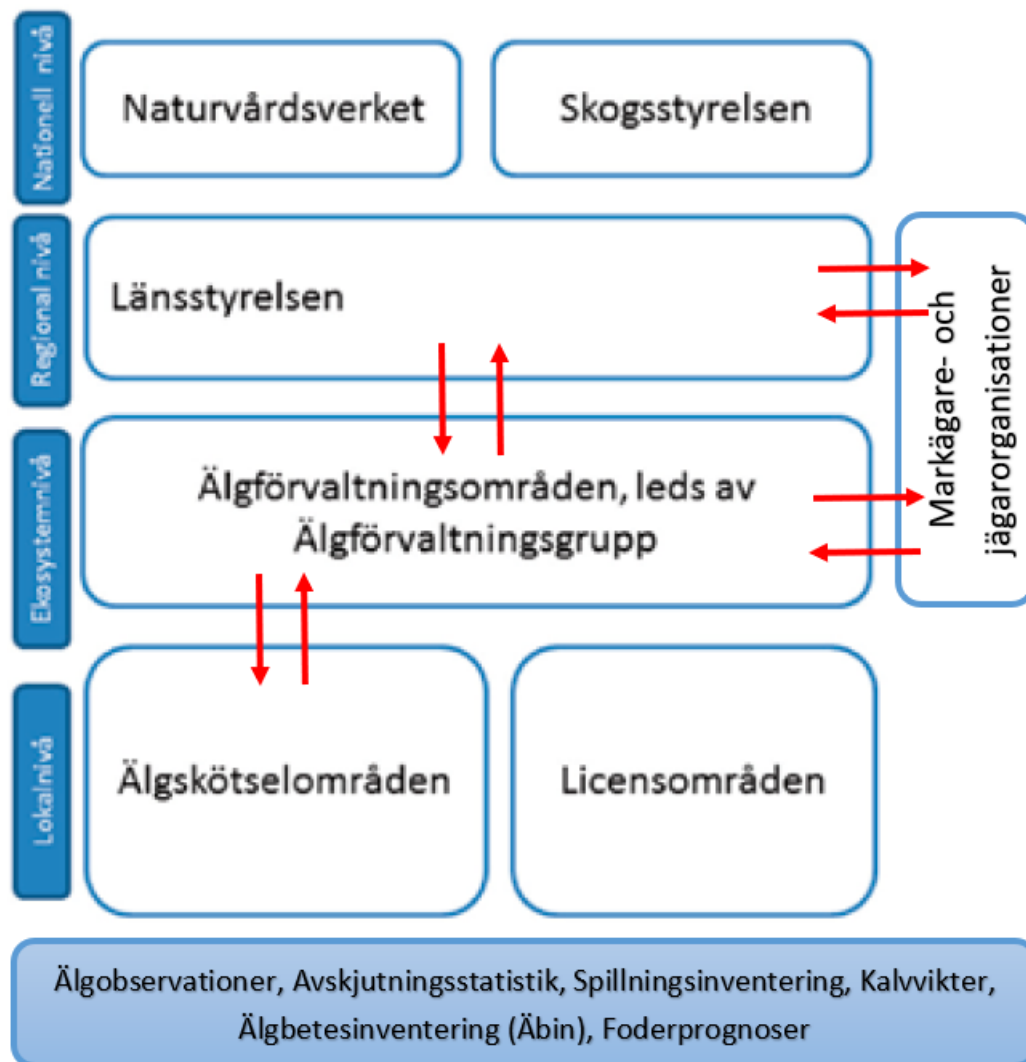
Med hjälp av jägarnas information och den fakta som ligger till grund för älgförvaltningen samt länsplanen formulerar ÄFG en älgförvaltningsplan som skickas till länsstyrelsen för godkännande. Därefter görs älgskötselplaner som ska harmoniera med totalen i älgförvaltningsplan. ÄFG kontrollerar samtliga älgskötselplaner innan de skickar vidare till länsstyrelsen för godkännande. En av jägarrepresentanterna beskriver hela processen som att det först går nerifrån och upp och så blir det uppifrån och ner innan det är färdigt. Länsstyrelsens granskning av planerna beskrivs av samtliga representanter i ÄSO och ÄFG som tidskrävande och frustrerande, någonting vi återkommer till senare i kapitlet. Enligt tjänstemannen från länsstyrelsen finns inget i föreskrifterna om hur ett ÄSO ska styras utan det ska bara finnas en representant att prata med. Representanterna i ÄFG menar att de får lita på- och förutsätta att ÄSO har samråd med sina respektive jaktlag.

I regel omfattar planerna tre års planeringshorisont men till följd av rovdjursetablering och högre skadenivå har de varit tvungna att se över planerna och reviderat dem lite oftare. Några av älgskötselplanerna har reviderats det senaste året. ÄSO skickar en ansökan om önskan att revidera sin plan till länsstyrelsen som i sin tur beslutar om de får revidera sin plan. Länsstyrelsen tillhandahåller också information som ligger utöver den vanliga faktagrunden i älgförvaltningen som exempelvis vargförekomst. Enligt en av tjänstemännen försöker de komma ut med information så tidigt som möjligt om vargförekomst; var det finns fastställda revir, var det finns revirmarkerande par eller familjegrupper.

Länsstyrelsen säger att deras roll inte enbart är att godkänna planer, de är också en garant för att älgskötselplanerna blir så bra och rättvisande som möjligt, att ÄSO har mål som är rimliga – som de faktiskt kan leva upp till. Länsstyrelsen använder förvaltningsverktyget Älgfrode som

är ett medel för att räkna på älgstammen egna förutsättningar för att se om avskjutningen når målet med älgstammen. De har enligt föreskrifterna krav på att älgskötselplanerna ska uppfyllas med plus-minus 10 procent annars finns skäl för att ÄSO kan avregistreras och därför följs älgskötselplanerna upp årligen.

I området har ÄFG två möten per år. Första mötet på året är ett planeringsmöte. Det andra mötet är ett uppföljningsmöte några veckor in på älgjakten – i november – för att stämma av hur jakten gått och om de tror att de kan uppfylla målen. Upplägget för bägge mötena är liknande där ÄFG har planeringsmöte och sedan samråd med ÄSO och licensområde. Det är alltså under möte två som ÄFG i huvudsak inhämtar information till planarbetet året efter. Om frågor eller synpunkter uppstår däremellan har de mejlkonversation eller telefonmöten.

Figur 3. En äldre version av det organisatoriska ramverket för dagens älgförvaltning som är vidareutvecklad av mig för att med hjälp av röda pilar och nya rutor illustrera studies fokus. Källa: vidareutveckling av Lindqvist et al. 2014 med pilarna, rutan markägare- och jägarorganisationer samt rutan med faktaunderlag.

6.2 Samverkan med intresseorganisationer

Intresseorganisationernas påverkan på älgförvaltningsgruppen (ÄFG) kan ha betydelse för ÄFG möjligheter att samverka och därför börjar jag med att förklara hur representanterna i ÄSG samverkar med sina respektive intresseorganisationer.

6.2.1 Markägarrepresentanternas samverkan med sin intresseorganisation

Ena markägarrepresentanten är tjänsteman på en av landets största skogsägare. Ansvarsområdet är all viltförvaltning, alla arrendefrågor samt alla jakter på bolagets marker i norra Svealand och södra Norrland. Det sker ingen särskild återrapportering internt utan tjänstemannen följer nyckeltal i måluppfyllnad som kommer från sin organisation. Enligt markägarrepresentanten går det att hårdra uppdraget till att 1. öka intäkterna. 2. sänka betesskadorna. För att sänka betesskadorna anser bolaget att arbetet sker bäst genom representation i älgskötselområde (ÄSO), vilket bolaget inte har i tillfredställande utsträckning idag. Det handlar om att ha lämpliga avskjutningsregler och dessutom har de några tusen kunder som betalar för att få en bra jakt.

Den andra markägarrepresentanten är förtroendevald för att arbeta med viltfrågor i organisationens utbredningsområde. Denne jobbar parallellt med en tjänsteman. De anordnar tillsammans två möten om året med organisationens olika länsviltansvariga. Markägarrepresentanten är själv länsviltansvarig i sitt län och ansvarig för löpande kontakt med de andra länsviltansvariga. Syftet med mötena är att få en bild av hur det fungerar i de olika länen för att nå den utveckling som organisationen önskar. Organisationens mål baseras på stämmobeslut om att det ska finnas balans mellan skador och foder. Det övergripande målet är att nå ner till fem procent färsk skador.

Under mötet med länsviltansvariga byts erfarenheter om viltförvaltning i respektive län samt hur de gemensamt ska kommunicera fakta som exempelvis Äbin eller med länsstyrelsen. En gemensam lärdom för länsviltombuden som framkom vid mötet är att i de fallen kommunikationen med länsstyrelsen fungerar har också planerna godkänts i större utsträckning. Huruvida det leder till mindre skador på skogen diskuteras inte men vi har anledning att återkomma om sambandet i senare kapitel.

Tjänstemannen anser att det inte råder jämnvikt i dagens älgförvaltning eftersom det ofta är en övervikt på jägarperspektivet då olika expertråd och aktiviteter anordnas i samband med älgförvaltning. Markägarorganisationen arbetar just nu med att sätta ett projekt där de åker runt i Mellansverige för att träffa markägare och jägare. Syftet är att prata om vikten av viltvård och hur det påverkar skogen. Det är också ett sätt att komma närmare det lokala vilket organisationen anser sig behöva utveckla.

Utöver markägarrepresentanternas respektive organisation finns en markägargrupp i länet där en av markägarrepresentanterna är sammankallande. Markägargruppens huvudsyfte är att skapa en gemensam bild över läget i länet för att ha en samlad och enig röst i viltförvaltningsdelegationen och till ÄFG. Markägarrepresentanterna tar de övergripande

strategiska frågorna genom markägargruppen till länsstyrelsen istället för att enskild ÄFG ska ta frågorna.

Den tredje markägarrepresentanten är nominerad av Mellanskog att företräda markägarintresset. Som en av ÄFO:s största skogsägare företräder representanten det privata skogsbruket, utan organisatorisk tillhörighet.

6.2.2 Jägarrepresentanternas samverkan med sin intresseorganisation

Som beskrivet i metodkapitlet företräder alla tre jägarrepresentanterna i ÄFG samma jägarorganisation. Representanterna nomineras genom val i organisationens olika jaktvårdskretsar. Kretsarna kom till långt före nya älgförvaltningen och därför sammanfaller inte kretsarnas geografiska område med ÄSO gränserna. Det betyder att fler kretsar kan ligga i ett ÄSO, vilket några av representanterna anser försvagar demokratin. Enligt en ÄSO ordförande fungerar det relativt bra idag genom att det är bra dialog mellan kretsarna. Att demokratin försvagas gör enligt en av representanterna jägarna till en svagare part i både ÄSO och ÄFG. Det påverkar inte så mycket i området idag men det hade gett jägarna en mer naturlig koppling till medlemmarna i organisationen en tydligare dialogform.

Jägarrepresentanterna återkopplar inte arbetet i ÄFG till jägarorganisationen centralt utan den sker genom att de vid enstaka tillfällen besöker kretsarna för att redovisa statistik från spillningsinventeringen och hur de arbetar i ÄFG. Enligt en av jägarrepresentanterna är det sällan synpunkter för de flesta jägarna vill ju bara jaga.

Jägarorganisationens tjänsteman ser att de främst har en rådgivande roll. De stödjer ÄFG med faktaunderlag som spillningsinventering och tolkningar av olika fakta samt att göra planer. Jägarorganisationen arbetar proaktivt i älgförvaltningen genom att anordna en utbildning tillsammans med markägarorganisationen och länsstyrelsen varje år. Utbildningen handlar om älgförvaltning och handslaget. Länsstyrelsen har även pratat om lagar och regler samt deras roll och arbetssätt under utbildningen. Jägarorganisationen anordnar också en uppskattad utbildning för sina ÄFG-representanter i Älgfrode och spillningsinventeringarna.

Utöver att stötta representanterna i sitt arbete har inte jägarnas intresseorganisation några synpunkter på vilka mål ÄFG ska komma fram till. Målen i ÄFG ska enligt tjänstemannen vara lokalt förankrade och beslutas i ÄFG. Tjänstemannen kan bara komma med råd hur de ska uppnå sina mål och att följa om ÄFG beaktar all fakta. Enligt jägarrepresentanterna är jägarorganisationens policy det enda de ska förhålla sig till. Policyn är att det ska vara en älgstam i balans samt att det ska vara samförstånd och inga motsättningar i ÄFG. Samtidigt efterfrågar en av representanterna ett tydligare samråd bland jägarrepresentanterna i länet.

Ett annat viktigt arbete för jägarorganisationen är att se till att rätt medlemmar nomineras till ÄFG. Tjänstemannen menar att det inte är en hemlighet att jägarorganisationen vill ha en bra älgstam där det finns mycket älg att jaga medan skogssidan tittar mycket på skadenivåer. Det harmoniserar inte alltid med varandra genom att skogsbolagen vill sänka stammarna och jägarna anser att det inte går att sänka, för det skulle medföra att älgstammen får för dålig kvalitet. Då är det viktigt att det är starka representanter som kan stå emot och föra fram medlemmarnas åsikter. ÄFG-representanter hör oftast av sig när de behöver hjälp att

exempelvis tolka fakta eller när det är problem att samarbete i ÄFG. Tjänstemannen har inte hört någonting från representanterna i studerade ÄFG och därför tror denne att det fungerar bra.

Kapitlet visar en intressant mix där å ena sidan de första två markägarrepresentanterna vittnar om hur de rapporterar uppåt i sina organisationer och att de styrs av mål om minskade skador på skogen med en tjänsteman som anser att jägarperspektivet tar överhanden. Å andra sidan jägarorganisationen som styrs av medlemmarna genom stark representation som motvikt mot markägarintresset med hjälp av stöttning från organisationens tjänstemän, istället för målstyrning uppifrån. Rent teoretisk kan intresseorganisationernas olika strukturerna vara grund för att försvåra samverkan i ÄFG, men är det fallet i studerade ÄFG?

6.3 Samverkan i älgförvaltningsgruppen

I inledningen av intervjun med en jägarrepresentant beskriver denne ”det är inte bara att förvalta älgen utan man ska förvalta älgjägarna också, det är nog så viktigt”. Representanten menar att älgförvaltningsgruppen (ÄFG) behöver beakta människornas vilja när de vill göra förändringar och att det är viktigt att människorna (framförallt jägarkåren) kan känna att de är en del av det. De menar att det inte finns någon vits att köra över folk, men ibland behöver de lokala aktörerna bara ha hjälp att lyfta blicken från det lokala och med hjälp av fakta se helheten på lång sikt.

Under intervjun med en av markägarrepresentanterna med organisatorisk koppling beskriver representanten ”vi ska förvalta älgarna inte människorna”. Denne menar att i och med den nya förvaltningen är tänkt att handla om att förvalta älgen och så länge älgen inte lärt sig länsgränser och jaktlagsgränser måste älgen förvaltas dem under deras villkor. Att ÄFG-, ÄSO- och jaktlagsgränserna inte alltid är anpassade efter älgens rörelsemönster tyder enligt markägarrepresentanten på att det är människor som förvaltas och inte älgen.

Som vi ser återspeglas strukturen från markägarrepresentantens intresseorganisation genom att de fokuserar på objektet (skogen och älgen), medan strukturen från jägarrepresentantens intresseorganisation återspeglas genom fokuset på mänskliga sammanhang (jägaren och dess behov). Samtidigt säger samtliga representanter i ÄFG att de är överens om vad som behöver göras och att det är att minska skadorna genom en glesare älgstam. Alltså förkommer helt olika ingångsperspektiv i en och samma ÄFG och ändå lyckas gruppen enas om målen. Därför behöver vi gräva ännu djupare i frågorna: Hur gör de? Vad är deras syn på samverkan för att nå en gemensam målbild?

6.3.1 Hur kommer de överens? – samsyn

Samtliga representanter berättar att det är en för hög skadebild på skogen och att den måste minska genom ökad avskjutning eller kanske en bibehållen avskjutning då trenden ser ut att vända. Flera i ÄFG beskriver att målet inte är någonting för diskussion i ÄFG, utan det är ett konstaterande som de måste förhålla sig till. Jägarrepresentanterna och en av markägarna menar också att det är viktigt att samtidigt behålla en frisk älgstam.

Fler av representanterna i ÄFG har varit med från dag ett i den nya förvaltningen och de beskriver att det har varit viktigt för deras samarbete att de lärt känna varandra. En av jägarrepresentanterna i ÄFG menar att det är en bra sammansättning i gruppen med en blandning från olika intressen i markägarsidan. Jägarrepresentanten är också markägare men har inte den rollen i ÄFG. Dessutom är alla sex i gruppen jägare. Att de samtliga är jägare beskrivs som att ha positiv inverkan på deras samtal då de enklare kan förstå varandra.

Ingen av representanterna upplever att det finns en jägare mot markägaresituation utan de är där för att göra planerna tillsammans och det har aldrig varit några problem att ta fram planerna i ÄFG med nuvarande representation. En av markägarrepresentanterna som inte varit med från början beskriver till och med hur denne var tvungen att fråga vem som sitter på markägarsidan och vise versa för att förstå skillnaden, personen trodde det skulle vara mer uppdelat än vad det är i ÄFG idag. De andra representanterna i ÄFG understryker

samförståndet genom att egentligen har ingen av dem helt avvikande uppfattning, utan det handlar snarare om olika syn på småsaker som exempelvis hur många älgar de ska ha.

En ytterligare förklaring till att samverkan fungerar är enligt två av markägarna att jägarsidan är professionella och att de har förstått rollen och målet att ha en älgstam i balans med foderresurserna, vilket de menar inte alltid är en självklarhet. Som exempel beskriver en av markägarrepresentanterna att de kom överens om att minska älgavskjutningen när det kom in en varg i ett ÄSO. Vid nästa möte säger jägarrepresentanterna att det var en missbedömning med varg och att observationerna under jakten tyder på gott om älg. Därför ger de förslag på att öka avskjutningen igen. Representanten betonar att jägarna har ett ansvar i förvaltningen och när det är mycket älg så måste jägarna kunna ställa upp och skjuta mer. Jägarna kan inte alltid säga att älgarna ska sparas utan det måste vara ett ansvar åt bägge håll och på samma sätt måste markägarna tro på jägarna när de säger att det är lite älg i skogen.

Avsnittet visar att representanterna har anammat gemensamma målet och att de med hjälp av sina olika erfarenheter som exempelvis att det inte bara är markägarna som påpekar att det är för mycket älg utan även jägarna kommer med förslag om ökad avskjutning baserat på erfarenheterna från skogen.

6.3.2 Gemensamma målet är att komma överens genom samtal

Baserat på det gemensamma målet att betesskadorna måste minska beskriver samtliga representanterna att de resonerar fram till vilka nivåer som är rimliga för älgstammen inom älgförvaltningsområde (ÄFO). I de flesta fallen handlar det om att kompromissa och gå halva vägen var för att alla ska vara nöjda. Att mötas på halva vägen innebär ofta – precis som beskrivs i inledningen av ÄFG- avsnittet – att markägarna pekar på betestrycket medan jägarna använder sig av lokala kunskaper om hur älgstammen mår och hur den ser ut.

Representanterna anser att det finns indikationer på att betesskadorna i skogen minskar och att ökad avskjutning bara är en del av varför de ser resultat. En annan anledning är enligt representanterna att de har fått igång en dialog kring hur de ska gå tillväga som vid tidigare sammansättning av gruppen var irriterad. Fler av representanterna beskriver att samverkan i ÄFG är beroende av personliga egenskaper för att den ska fungera. En av markägarrepresentanterna menar att det är viktigt att få in människor med erfarenhet som förstår att de måste samarbeta.

När representanterna i ÄFG beskriver deras mål med arbetet i ÄFG säger två av jägarrepresentanterna att målsättningen är att komma överens mellan markägare och jägare samt att hitta konsensus så att alla som är en del av förvaltningen är nöjda, vilket de anser att de lyckas med. En tredje jägarrepresentant menar att det är egentligen är gruppens roll och mål som är viktiga och inte ens egna. En av jägarrepresentanterna menar också att var och en av representanterna i ÄFG inte har sanningen över hur det ser ut i området. Det är viktigt att lyssna in de andra i ÄFG och det lokala genom samråden för att lägga ett pussel så en gemensam bild skapas.

Två av markägarna är mer fokuserade på skogen och älgen när de pratar om målet för ÄFG. Den tredje markägaren menar att han ensam kan inte göra allt utan det finns massa jaktlag

och jägare som ska utföra förvaltningen och skjuta djuren och deras roll är att se till att det fungerar runtomkring. En av markägarrepresentanterna beskriver sig själv som resultatenriktad och de måste komma i mål med förvaltningen. Enligt dennes erfarenheter från olika samverkan i livet kommer du inte i mål med samverkan om du inte kan lyssna. Denne menar att ÄFG måste komma överens annars kommer de inte i mål och då blir det inte bra i slutändan.

I praktiken leder ÄFG:s perspektiv på samverkan till tillvägagångssättet att istället för att gå från att skjuta två till att skjuta fem älgar på ett år tar ÄFG det lugnt och försiktigt. Att skjuta tre älgar i tre år gör att samma mål nås, fast inom ett annat tidsperspektiv. En av jägarna menar att det är svårt att bedriva jakt om avskjutningen fördubblas ena året för att sedan halveras året efter. Vid ett sådant tillvägagångssätt är det också svårt att få acceptans av jägarna, de undrar vad vi håller på med. Representanten fortsätter med att förklara vikten av att möjliggöra för rekreationen, jägarnas kompisvecka och sin älgjakt varje år. För att bibehålla intresset för jakt har en av markägarrepresentanterna sänkt arrendet och tillåtit älgstammen att vara högre. Fler av representanterna i ÄFG beskriver att det visar på god förståelse och ödmjukhet inför situationen.

Avsnittet belyser hur viktigt representanterna anser att det är med personliga egenskaper och ödmjukhet inför rollen som representant i ÄFG och att de delar målsättningen att komma överens genom samtal.

6.3.3 Samsyn och begreppet "fakta"

Intervjupersonerna använder regelbundet ordet "fakta". Med fakta menar de i huvudsak det faktaunderlaget som finns till förfogande i älgförvaltningen. Fler av representanterna berättar att mötena är faktabaserade där de går de igenom senaste statistiken och jämför den med tidigare års statistik. Det ger dem en helhetsbild som de använder för att sätta nivåerna för jakten efterföljande säsong. En markägarrepresentant säger att ÄFG får därefter genom samråd och samtal komma överens vad vedertagna fakta betyder för den adaptiva förvaltningen i området.

En markägarrepresentant pekar på en skillnad i det faktabaserade förhållningssättet mot tidigare när det var några andra representanter i ÄFG än idag (både markägare och jägare). Företrädarna var inte sakliga och saknade fakta i sina argument samt att de inte var pålästa på sina uppdrag. Det medför att de inte respekterar varandra och i slutändan svårigheter i att samarbeta. Markägarrepresentanten menar att vara saklig betyder att ÄFG kan sätta sig med en förvaltningsplan och beakta fakta som ligger till grund för planen och i den dialogen finns också skogen med.

En av jägarrepresentanterna beskriver vikten av att använda fakta. Representanten menar att när målet är att komma överens spelar det ingen roll vem som säger vad, exempelvis om en annan jägarrepresentant vill skjuta mer älg basera på fakta så håller denne såklart med. Faktas tyngd illustreras också av en annan markägarrepresentant som menar att han inte så lätt ändrar uppfattning men om någon visar på bättre alternativ så böjer denne sig. En annan markägare menar att det inte spelar någon roll om de företräder privat- eller bolagsskog. De företräder alla markägare utifrån faktabaserat underlag.

En jägarrepresentant beskriver ett exempel som visar hur de arbetar med fakta. När ordförande i ÄFG gjort ett förslag på älgförvaltningsplan för att få bukt med de stora skadorna på skogen insåg en av jägarrepresentanterna i ÄFG med hjälp av sin lokalkännedom att planen inte fungerar i detta område. Med hjälp av spillningsinventeringarna, som visade att stammen skiljer sig mycket i de två stora område och att älgstammen blir för svag i sitt ÄSO, ändrade representanten några parametrar i Älgfrode. Jägarrepresentanten tog fram ett nytt förslag där samma avskjutning delas olika mellan ÄSO med samma totala avskjutning som ordförandes originalplan. Efter resonemang i ÄFG accepterades den nya planen. Genom förändringen når det berörda ÄSO nästan 100 procent av avskjutningsmålet de senaste åren och de uppnår därmed en mer effektiv förvaltning som fler är nöjda med. Representanten beskriver att "om man har vettigt på fötterna så lyssnar dom" om hur de tog emot dennes nya förslag på avskjutningsplan.

En av jägarrepresentanterna menar att det är svårt att prata om exakt vetenskap om älgstammens täthet för det är i stort sett omöjligt att mäta. De pratar istället i ungefärliga termer. En annan jägarrepresentanten säger att de inte enbart kommit överens om att minska älgstammen utan att de också varit ärliga inom ÄFG med att om älgspillningen visar på 8 älgar/1000 ha i vinterstam är det förmodligen 10 älgar/1000 ha i skogen. Genom osäkerheten i mätningen får jägarna en trygghet i att stammen håller god täthet samtidigt som markägarna ser att den inte är för tät.

Vid vargetableringen beskriver samtliga representanter hur de använde sig av fakta och vedertagna beräkningsmodeller för att skatta avgången när de fick indikationer på vargetablering. En av representanterna säger att "vi kan inte börja med att tro och tycka massa saker om älgen utan de måste se till siffrorna". Studierna visar att älgavskjutningen måste dras ner snabbt för att inte älgstammen kraschar. Efter ett möte inom ÄFG beslutades att sänka avskjutningen och representanterna i ÄFG tillät fler älgar i vinterstam för att ta höjd för eventuell rovdjurspredation. Efter några år visade det sig att vargarna inte etablerade sig som förväntat samt att de som etablerat sig inte åt älg i den utsträckning som siffrorna säger. Det har medfört att de höjt älgstammen för mycket och nu arbetar de för att sänka den igen.

ÄFG gjorde därför nya beräkningar och tittar på annan forskning som visar att vargen inte tar älg i den utsträckningen som man tidigare trott. Samtidigt berättar en av markägarrepresentanterna att rovdjursetableringen ställer till arbetet till följd av människor i området blir rädda i området och att de tror att vargen ska spolia älgstammen, vilket inte visar sig vara fallet med hänvisning till deras erfarenheter och forskning. Representanten upplever att människorna han pratat med tar emot det på ett bra sätt när de kan hänvisa till forskningen och att människorna i bygderna kan bekräfta att vargen inte tar älg i den utsträckningen som man tidigare trott. En förklaring kan ligga i att fler av representanterna i ÄFG beskriver markägarrepresentanten som ödmjuk inför arbetet och att denne själv beskriver att det inte går att slå folk i huvudet med fakta och att det inte går att gå fram stenhårt i dennes roll, för då får man inte med sig folk i besluten.

Avsnittet belyser ÄFG:s förmåga att förhålla sig till fakta och att deras roller inte är viktiga så länge de förhåller sig till i gruppen vedertagna fakta. Gruppens grundläggande värderingar med att komma överens och att anpassa sig efter förändring stegvis hjälper dem att komma överens om hur de ska använda fakta.

6.3.4 Skapar en helhet

Tidigare beskrivningar visar att de inte bara är överens om vikten av att resonera och komma överens, utan deras personliga mål med att komma överens genom att göra det tillsammans med människorna i förvaltningen delas av fler i ÄFG. Det bör också beaktas att under intervjuerna med jägarrepresentanterna är det mer naturligt för dem att prata om arbetet i ÄSO. Ingen av markägarrepresentanterna jagar i området men en bor i området. De två markägarna som inte bor i området har fler ÄFG uppdrag i länet och utanför länet. Det är därför mest naturligt för dem att prata om regional nivå och ibland om ÄFG. Markägarrepresentanten som bor i området har större fokus på ÄSO och ÄFG. Alltså har samtliga representanter i ÄFG svårt att prata om enbart ÄFG utan att prata om andra delar av förvaltningen men att perspektiven ligger på olika nivåer i förvaltningen.

ÄFG-representanterna använder också sina olika yrkeserfarenheter av att arbeta på olika roller högt upp i organisationen. Erfarenheterna som tas med till arbetet i älgförvaltningen genom sättet de beskriver de olika nivåerna visar på en kunskap om hur vilka frågor som hör hemma var i organisationen. Jägar- och markägarrepresentanterna representerar alltså olika nivåer och perspektiv i förvaltningen, där deras samlade perspektiv utgör en helhet för älgförvaltningen i ÄFO.

6.4 Samverkan med älgskötselområde

Föregående avsnittet handlar om hur representanterna i älgförvaltningsgruppen (ÄFG) beskriver sin samverkan. Genom att studiens syfte är att titta på för hur olika perspektiv och kunskap beaktas i den adaptiva förvaltningen följer en redogörelse för hur ÄFG samverkar neråt, närmare det lokala i älgförvaltningen samt hur älgskötselområdesrepresentanterna upplever samverkan med ÄFG.

6.4.1 Samråd och kommunikation

Enligt både representanterna i ÄFG och älgskötselområde (ÄSO) är samrådet centralt för samverkan mellan nivåerna i förvaltningen. På samråden får alla ÄSO möjlighet att beskriva förhållandena i sina områden, hur mycket de sett under jakten och huruvida det påverkar om de kan uppnå målen i deras planer samt ÄFG beskriver hur de resonerat i deras grupp. En av markägarrepresentanterna menar att ÄFG inte ska vara styrande på samråden utan att det är viktigt att ÄSO får möjligheten att berätta hur det är i sitt område och att förklara orsaken samt hur de tänkt göra i området. Att istället ställa en rak fråga dem hur de har tänkt nå målen skulle troligen leda till konflikter.

Syftet med novembersamrådet är att samla in information från jaktens första veckor för att skapa en gemensam bild av förhållandet i ÄSO och komma fram till om de behöver ändra sin målsättning. Under samrådet är det ett öppet samtalsklimat där alla får möjlighet att delge sina erfarenheter från jakten och deras perspektiv beaktas. Flera gånger under samrådet poängterar de olika personerna i rummet hur viktigt det är att samarbeta med varandra och mellan markägare och jägare lokalt för att det är tillsammans som de skapar en bra förvaltning.

Till exempel rapporterade ett ÄSO om att de i stort sett bara skjutit kalv av ett kön och var oroad över hur det kan komma sig och om hur stammen verkligen mår. Angränsande ÄSO fyllde i att de främst skjutit kalv av det andra könet och församlingen fastslog att det tog ut varandra och allt är därför i sin ordning. Exemplet visar också hur aktörerna lägger pussel tillsammans som beskrivs i ÄFG kapitlet. Även tjänstemannen från länsstyrelsen berättar att denna upplever en bra dialog vid de samråden den medverkat vid.

En ÄSO ordförande menar att samarbetet underlättas av att ordförande i ÄFG är en ödmjuk person samt att de. Under en period vikarierade en annan från samma organisation som ordförande i ÄFG. ÄSO ordförande menar att de då fick göra mer som de ville och att det inte är bra om man kan hitta på vad som helst i ÄSO. Ordförande i ett annat litet ÄSO anser att det numera liknar ett avrapporteringsmöte istället för samråd. Med den andre ordförande hade de fler möten. Personen kan inte förklara hur ett önskat samråd ska gå tillväga och egentligen har samarbetet fungerat bra hittills, för de får sina planer godkända av ÄFG.

Under intervjuerna ger aktörerna inte en entydig bild över hur aktiva de olika nivåerna är och bör vara under samrådet. Från ÄFG hörs att ÄSO borde vara mer aktiva och att de köper det mesta med en axelryckning, medan ÄSO-representanterna beskriver det inte alltid är någon idé att komma med förslag för ÄFG har redan bestämt hur de ska göra i området. En av markägarrepresentanterna i ÄFG upplever att ÄSO är aktiva och att det är jätteviktigt för förvaltningen.

Mellan samrådsmötena beskriver representanterna i ÄFG att det främst är ordförande som har kontakt med olika ÄSO gällande planer. I övrigt har jägarrepresentanterna en naturlig kontakt med ÄSO genom ansvaret för spillningsinventeringarna, älgobservationerna och genom sitt eget medverkande i jakten som jägare men även som jaktledare. Samtliga jägarrepresentanter försöker också ta med den lokala kunskapen till ÄFG mötena samt till planerna de lägger.

Resultaten visar att samtliga representanter anser att samråden är viktiga för fortsatta arbetet och att alla tillåts framföra sina åsikter vilket främjar deras samverkan. Övrig kommunikation sker via ordförande eller jägarrepresentanterna.

6.4.2 Lokal förankring

Även samråden på ÄSO nivå beskrivs av ÄFG och ÄSO-representanterna som centrala för att fånga upp lokala kunskaper. Representanterna i ÄFG anser att det är viktigt att följa upp att de har samråden och det som kommer fram under samråden. En av jägarrepresentanterna menar att det är ju där man fångar upp om markägare tycker att det är för högt betestryck. Samtidigt finns inga indikationer på att det är för högt betestryck från lokala markägare i deras ÄSO, utan det är bolagen som tycker det är för högt genom att peka på Äbin.

Både en av tjänstemännen från länsstyrelsen och en av markägarrepresentanterna menar att det är svårt att följa hur representationen i ÄSO ser ut genom att det inte finns ett system för hur ÄSO ska fungera samt att det saknas krav på samrådsprotokoll. Markägarrepresentanten menar att det skapar onödiga frågetecken. I princip skulle kunna innebära att en jägare bestämmer att representera ÄSO i samrådet med ÄFG och att ÄFG inte får möjlighet att prata med andra i ÄSO:t. Med ett protokoll hade man kunnat följa vad de pratat om i ÄSO. Representanten upplever inte att det vållar problem i ÄFO idag, baserat på underhandskontakter från jaktlag som bekräftar att de har en jättebra dialog och en tydlig struktur i ÄSO:t. Representanten beskriver hur de har tydligt uppdrag och mandat för representanterna från jaktlag via VVO till ÄSO i sitt jaktlag som inte ligger i studerade ÄFO. I två av de mindre ÄSO som intervjuats framgår att fler av jägarna är markägare och de pratar mycket om vikten att beakta skadorna på skogen. Därmed representeras markägarintressena även i mindre områden.

Även om det ofta är samförstånd på ÄSO samråden finns intresse motsättningar likt de i ÄFG om vilken mängd älg som ska skjutas. En av ÄSO-representanterna skulle helst vilja ha 10 älgar/1000 ha, men att det samtidigt är viktigt att acceptera det majoriteten vill. Representanten fortsätter med att de flesta jägarna vill ha mycket älg och att denne upplever att det finns lokal acceptans för det.

För att lösa intresse motsättningarna i vilken mängd älg som ska finnas i skogen betonar ett ÄSO vikten av en demokratisk process där de får rösta genom jaktlagen vidare i VVO och sedan representanterna i ÄSO för att komma till ett demokratiskt beslut. Enligt jägarrepresentanten i ÄFG som också sitter i ÄSO styrelsen är det enkelt genom att "vi är valda och årsmötet bestämmer där vi alla får ha förslag så enas vi punkt för punkt". Ordförande i samma ÄSO säger att det är viktigt att det tas formella styrelsebeslut i ÄSO, så att det inte bara är en kötsugen jägare eller någon som vill jaga massa med sin hund som bestämmer. Här sker alltså en formell

process för att skapa en demokrati i besluten. Jägarrepresentanten säger samtidigt att det alltid blir några avsteg från besluten under jakten och då behöver vi ha en förlåtande attityd utan att det blir en "låt gå mentalitet" för älgjakt är trots allt älgjakt.

Vidare beskriver ÄFG avlysningsjakten som ett demokratiskt medel samt som en morot och medel för att uppnå avskjutningsmålen. Avlysningsjakten börjar bli allt mer accepterad och en naturlig del av förvaltningen i området. Enligt en jägarrepresentant i ÄFG skapar det en acceptans för att det inte är millimeterrättvisa utan förekomsten av älg styr också avskjutningen. En av markjägarrepresentanterna menar att avlysningsjakten är viktig genom att alla älgar inte alltid delas ut direkt och då kan resterande pott användas för att förlänga jakten för de lag som skjutit fullt första dagen. På så sätt förlängs jaktsäsongen och intresset bibehålls.

I avsnittet belyses vikten av att även ÄSO har samråd med det lokala och oavsett hur den sker är det viktigt att ÄFG-representanterna har insyn i processen för att de ska ha acceptans för deras kunskaper.

6.4.3 Exempel på lokal acceptans i älgskötselområdena

Tidigare beskrivs hur aktörerna anser att det är viktigt med en formell process men i samma ÄSO ges fler synvinklar på hur de skapar en lokal förankring. ÄSO-ordförande beskrivs av jägarrepresentanten i ÄFG som pedagogisk under mötena där det är en genomgång på hur förra årets fakta såg ut. Därefter är det fika för att deltagarna ska hinna smälta och få en möjlighet att resonera kring statistiken. Representanten beskriver det som att "styrelsen kan ju siffrorna men för deltagarna är det första gången och de måste få möjlighet att tänka". Representanten menar att denne vet hur det ser ut i sitt jaktlag men att han försöker lyssna in för att få en bild från hela ÄSO med till ÄFG.

Jägarrepresentanten i ÄFG som är jaktledare i ÄSO samt ordförande i ÄSO beskriver att det inte var lätt att skapa acceptans från början. De hade en avskjutning som var förfärlig med fokus på att skjuta mycket och stora tjurar som lämnade en stam med fjolingar och små tjurar som avelsmaterial. För cirka 10 år sedan införde de avskjutningsregler för att spara en representation av tjurar längst hela storlekspyramiden. När de införde reglerna sågs ÄSO styrelsen som idioter, men idag erkänner lokala jägarna att de hade rätt genom att de ser hur välmående stammen är idag.

För ordförande i samma ÄSO är inte älgen och själva jakten viktigt utan drivkraften och utmaningen i uppdraget är att leda människor mot gemensamma mål där kommunikation beskrivs som central för att det ska fungera. Alltså delas synen på hur de ska komma överens med ÄFG-representanterna. Ordförande, som också är engagerat i Jägareförbundet på regional och nationell nivå, har tagit fram en avskjutningsmodell för 20 år som visar att alla jaktlag får samma kvot älg under tidsperioden. Fördelningsmodellen ger jägarna en möjlighet att se hur det blir; att de ena året får skjuta en älg mindre än grannlaget men att nästkommande år får de skjuta en älg mer och därmed skapar de en acceptans för hur fördelningen blir varje år. Enligt ordförande hjälper modellen också till att göra människorna delaktiga för att skapa möjlighet att leda dem mot samma mål.

I två de mindre ÄSO görs planerna på snarlika sätt genom att samtliga jaktlag samlas till några möten per år. Under mötena får varje lag berätta hur det ser ut i deras område och hur mycket som är lämpligt att skjuta där. En av ordförandena menar att är många erfarna jägare och skogsägare som vet vad som ska göras för att det ska bli bra i området. Den samlade informationen utgör sedan deras älgskötselplan. Metoden gör att det är varje jaktlag som i grund och botten bestämmer hur de vill ha det och därigenom vet de vad de har på sina marker. Denne tillägger att det är väl så det nya förvaltningssystemet ska fungera.

Jägarrepresentanten i ÄFG beskriver att de strävar efter att skapa större ÄSO i ÄFO samt att de inom sitt ÄSO försöker skapa större jaktlag för att underlätta förvaltningen. Representanten säger att det samtidigt är viktigt att respektera deras vilja. Om de själva bestämmer hur de vill ha det och om de inte vill bli större så måste det accepteras. Det finns inget egenvärde för ÄSO eller ÄFG att göra om områdena och jaktlagen, utan de kan bara beskriva fördelarna.

Avsnittet beskriver att ÄSO arbetar olika för att skapa acceptans och fånga upp kunskaper från de lokala aktörerna. Det visar också att ett ÄSO delar ÄFG mål att samtala med människor samt att en ÄFG-representanter accepterar att det lokala kan vilja olika saker i förvaltningen.

6.4.4 Balansen mellan lokala kunskaper och helheten

Intervjuerna visar att ÄSO- och ÄFG-representanter i stort sett är överens om att minska älgstammen för att minska andelen skador på skogen. De får också signaler från markägare och jägare att det är för mycket skador där fler av "bondskogarna" har helt sönderbetade ungsöksbestånd. Fler ÄSO och representanter i ÄFG betonar att det ska skjutas mer ko för att minska älgstammen. I några situationer köper de resonemanget om det motiveras med att det är för höga skador och vid andra tillfällen bemöts av jaktlagen att de vill skjuta tjur och då är det svårt att minska älgstammen.

En ordförande i ett ÄSO önskar att ÄFG skulle beakta deras förhållanden bättre genom att älgförvaltningsplanen ska spegla deras ÄSO bättre. Rent naturlig blir det mycket fokus på bolagsskogarna och de områden som är representerade i ÄFG. Som exempel nämns att ÄFG använder en beräkningsmodell för björnpredationen och enligt modellen har ÄSO:t en fast björnstam som de måste beakta i älgskötselplan. De vet att det inte finns någon fast björnstam i området och därför anser de att det är ett trubbigt sätt att räkna på. När de tar upp detta med ÄFG får de till svar att de använder en beräkningsmall i Älgfrode som är lite grovhuggen men att den fungerar på helheten. Samtidigt betonas hur nöjda de är med samarbetet inom sitt ÄSO och att de får ge uttryck för sina förhållanden men att de skulle kunna vara mer informationsutbyte med ÄFG.

Under novembersamrådet visar en representant i ÄSO statistik från jakten som tyder på att älgstammen minskat med tio procent. Representanten är oroad för att stammen skjuts sönder. ÄFG svarar med att det är målet att sänka stammen, så det får ses som ett bevis på att de är på rätt väg. Att oron framfördes kan tolkas som ett bevis på svårigheten för vissa i ÄSO att se helheten och känna sig som en del av målet att minska älgstammen.

Under samrådet kommer synpunkter på riktigheten i Äbin och hur betet påverkar älgstammen. Några ÄSO kan inte känna igen sitt område i statistiken och andra menar att fodertillgången

stys av förnygringsmetoderna och när de är gjorda på rätt sätt finns tillräckligt med mat för älgen samtidigt som det finns tillräckligt med huvudstammar. Argumenten bemöts av markägarrepresentanterna i ÄFG genom övergripande fakta på hur det ser ut i ÄFO.

Intervjuerna visar att representanterna i ÄFG anser att det är viktigt att se helheten och inte bara till enskild markägare och här är Äbin ett bra verktyg. En av markägarrepresentanterna menar att det svåra i både ÄFO och ÄSO att hålla makroperspektivet på ett område som är cirka 100 000 ha. Denne upplever att det är vanligt att enskild markägare och jägare tänker att det inte spelar så stor roll om det exempelvis är lite skador på sina 800 ha som man jagar på helgerna, men det är helt ointressant i förvaltningen. Det kräver dessutom en viss kompetens för att bedöma nya skador på tallungskog. Representanten menar att förvaltningsmodellen ska vara faktabaserad och inte subjektiv som när man i vissa fall drar referenser till sin egenägda skog eller sitt jaktlag som är en hundradel av hela området är det irrelevant. ÄFG får förklara att de förvaltar hela innehavet, för det glömmer man lätt bort när det är känslor inblandat.

Fler av aktörerna i älgförvaltningen beskriver att de på ÄSO nivå läser älgförvaltningsplan men jägarna på lokal nivå läser enbart älgskötselplan. Det är skötselplanen som rör jakten och därför är det av större intresse för dem och därför bidrar det troligen till en svårighet att för vissa aktörer att se helheten. De olika perspektiven visar svårigheten att hitta balansen mellan det lokala samt helhet i ÄSO och ÄFG för att göra alla delaktiga. ÄFG faktabaserade förhållningssätt tillsammans med tidigare resonemang som inte alltid grundar sig på vedertagna fakta kan vara en förklaring till varför ÄFG och ÄSO ser olika på hur de ska använda statistiken samt hur aktiva de är och bör vara.

Vi har nu fått en inblick i hur ÄFG samverkar med ÄSO och deras syn på samverkan där det finns inslag gemensamma mål såväl som skilda intressen. I efterföljande avsnitt kommer ytterligare en nivå inkluderas genom att beskriva hur aktörerna beskriver deras samverkan med länsstyrelsen, samt länsstyrelsens egna beskrivning av hur de samverkar inom älgförvaltningen i länet.

6.5 Samverkan med länsstyrelsen

Till att börja med är det viktigt att förtydliga att tjänstemännen från länsstyrelsen har valt att uttala sig i generella termer för älgförvaltningen i länet. I några få fall uttalade de sig specifikt om det studerade området, vilka i så fall är förtydligade i följande avsnitt.

6.5.1 Ambitionerna med älgförvaltningen i länet

Enligt en av länsstyrelsetjänstemännen har länsstyrelsen i länet lagt ribban högt jämfört med andra län. Länsstyrelsen är aktiv, intresserad och engagerad när det gäller älgförvaltning. Målet är att det ska bli så bra som möjligt och att intentionerna med älgförvaltningen ska slå igenom. Tjänstemannen menar att de ser effekter genom ökande tjur-andel och att skogsskadorna minskar även om det går långsamt. Det klaras trots bitvis högt rovdjurstryck. Det bevisar att det fungerar relativt bra om man jämför med andra delar i landet och länet har en av landets högsta måluppfyllelse.

Enligt tjänstemannen har länsstyrelsens ambitioner även negativa effekter genom att de får mycket kritik för att de är inne och petar i småsaker. När aktörerna inte får göra som de vill upplevs länsstyrelsen som besvärliga i största allmänhet. Länsstyrelsen har inte uttryckt sina ambitioner i klartext till ÄFG och ÄSO, utan tjänstemannen menar att det kommer fram i andra dialoger som exempelvis när de får kommentarer att länsstyrelsen är petigare än i andra län där de svarar att de inte jobbar på samma sätt. När de är ute och träffar ÄFG och ÄSO brukar de dessutom belysa det som är positivt med förvaltningen; att de har landets högsta måluppfyllelse av planerna. Det visar att alla aktörerna i förvaltningen tar ansvar och att de är på väg åt rätt håll.

Att det finns relativt mycket rovdjur i länet gör enligt tjänstemannen att länsstyrelsen alltid har lite uppförsbacke och då är det ännu bättre att visa på det som är bra. De har bevisat att det går att ha älg och samtidigt ha rovdjur och skogsbruk. Enligt tjänstemannen har de hittat en nivå som de flesta tycker okej i länet.

I stort sett alla representanter i älgförvaltningsgruppen (ÄFG) och älgskötselområdena (ÄSO) jämför länsstyrelsen i länet med länsstyrelsen i andra län. Om det inte baseras på egna erfarenheter av kontakter med länsstyrelsen (främst ÄFG) så baseras jämförelserna på andrahandsinformation (främst ÄSO) från ÄFG. När ÄFG-representanterna jämför länsstyrelsen i länet med andra länsstyrelser beskriver de att andra länsstyrelser är smidigare att arbeta med. De menar att länsstyrelsen hittar alla möjliga fel i planerna och är petiga. Dessutom är länsstyrelsen dålig i jämförelse med andra län på att förse ÄFG med information om var vargarna finns, de andra länen beskrivs som mer aktiva. Fler av ÄSO-representanterna beskriver att de har en känsla av att det är individuellt i vilken länsstyrelse de hamnar och att de flesta upplever problem med att göra sina planer.

Men är skillnaden mellan länen hela historien om samverkan som sker mellan länsstyrelsen och ÄFG samt ÄFO? Först följer en beskrivning om hur aktörerna samverkar, för att sedan fortsätta med några frågor där aktörerna har lite olika perspektiv som kan påverka samverkan.

6.5.2 Aktörernas syn på sin samverkan

Både tjänstemännen utgår precis som ÄFG från att det ska vara faktabaserad älgförvaltning och att den ska formas så att den är lika för alla. Tjänstemännen kan inte göra avstickare för att göra någon enskild nöjd utan det ska vara demokratiskt. Länsstyrelsen gör sina beräkningar i Älgfrode som visar om avskjutningen når målet som ÄSO och ÄFG satt upp.

För tjänstemännen är människan viktigt för att förvalta älgen. Precis som någon i ÄFG anser ena tjänstemannen att det nästan handlar lika mycket om att förvalta människor som att förvalta älgen. Självklart ska de som myndighet beakta fakta men olika personer och personligheter gör ju att det blir olika lätt eller svårt. Personernas föreställningar och bakgrundskunskaper påverkar hela systemet. En av tjänstemännen menar att vissa ÄFG kan agera helt enligt tanken med älgförvaltningens lagar och förordningar men ingenting blir rätt beroende på att personerna saknar förmåga att samarbeta med andra människor.

Det är i första hand ordförande i ÄFG och ordförande i ÄSO som har direktkontakt med en av tjänstemännen på länsstyrelsen. När denne av olika anledningar inte är på plats tar den andre tjänstemannen vid i handläggningen av planer. Den huvudsakliga kontakten sker via mejl gällande olika planer som exempelvis att be om kompletteringar eller att förtydliga någonting i planerna. Vid begäran av komplettering eller andra frågor gällande planerna skickas oftast formella beslut med begäran eller önskemål om revidering från länsstyrelsen till ordförande och när det gäller älgskötselplanerna skickas det även till ordförande i ÄSO.

Samtidigt önskar ÄFG- och ÄSO-representanterna mer och tydligare kontakt med länsstyrelsen. Främst när planer inte blir godkända. De beskriver oftast kommunikationen med länsstyrelsen som monolog och menar att det oftast kommer ett formellt beslut där det hänvisas till några paragrafer och någon förklaring till vad som ska ändras. I intervjuerna med ÄSO-representanterna är det tydligt att de inte riktigt alltid förstår vad länsstyrelsen menar när de försöker beskriva länsstyrelsens budskap. De efterfrågar att länsstyrelsen i större utsträckning skulle "prata med bönder på bönders vis" istället för det formella myndighetsspråket.

Dessutom har det senaste året varit rörigt med planer som inte godkänt eller som har godkänt på ett år istället för tre. Återkopplingen har enligt ÄFG varit bristfällig där de ibland inte får återkoppling om planer blivit godkända samt när länsstyrelsen bytt kontaktperson för ÄFG. De menar att det vanliga är att få en bekräftelse på att planerna kommit in, men inte ens det har de fått.

ÄFG- och ÄSO-representanterna beskriver att de upplever en skillnad i vilken hjälp de får av de olika tjänstemännen som arbetar med älgförvaltningen. Trots att tjänstemännen beskriver samma rutiner för att kommunicera med ÄFG och ÄSO skiljer det sig lite i hur de två tjänstemännen själva resonerar kring att samtala med aktörerna i älgförvaltningen. Ena tjänstemannen menar att deras telefonlinjer alltid är öppna för samtal om någon undrar eller vill stämma av någonting. Ibland ringer denne själv upp eller stämmer möte med berörd representant om det är komplexa frågor. ÄFG- och ÄSO-representanterna beskriver tjänstemannen som svår att resonera med och denna har en bestämd uppfattning om hur det ska vara. Dessutom beskriver de tjänstemannen som svår att få tag och de blir alltid kopplade till någon annan på länsstyrelsen som inte kan älgförvaltningen.

Den andra tjänstemannen beskriver att när det uppstår oklarheter är det enklast att prata om dem istället för att mejla fram och tillbaka. Därför brukar denna ringa upp för att förklara hur metoden fungerar, att den kontrollerar vissa funktioner och därför kommer den fram till en specifik slutsats. I mejlkonversationerna försöker tjänstemannen vara pedagogisk genom att klistra in grafer som till exempel visar att om de skjuter enligt planen så är resultatet att de skjuter över målet med en viss mängd. Tjänstemannen menar att olika ÄFG och ÄSO oftast förstår länsstyrelsen roll; att de inte försöker påverka deras förvaltning och att älgstammen ska ha en viss storlek utan att länsstyrelsen bara vill att ÄSO når målet de satt upp i sin samverkan. ÄFG- och ÄSO-representanterna beskriver att det inte är några problem att samarbeta med ena tjänstemannen och denne ringer upp för att frågar hur vi tänkt i en specifik situation och vad som då menas med exempelvis målen i planen. Samma tjänsteman ger en uppskatta rådgivning i hur ÄSO ska gå tillväga för att göra sina planer.

Avsnittet beskriver att länsstyrelsen delar det faktabaserade förhållningssättet samt synen på att förvalta människor med ÄFG. Samtidigt leder tjänstemännens olika arbetssätt till att ÄFG och ÄSO upplever dem som olika lätta att samarbeta med.

6.5.3 Fysiska möten som samverkan

Det är krav på att ÄFG skickar protokoll från samverkansmötena med ÄSO till länsstyrelsen. På så sätt kan länsstyrelsen kontrollera att samråd genomförs även om de inte medverkar. Tjänstemännen lusläser sällan samrådsprotokollen utan det fungera oftast som en garant för att samråden sker. En av tjänstemännen har medverkat på samråden vid ett par tillfällen. Tjänstemannen är vanligen med på samråden för att lyssna och svara på eventuella frågor. Ibland händer det att någon ÄFG vill veta hur länsstyrelsen resonerar kring avskjutning kontra mål samt och vad de baserar sin granskning på. Enligt tjänstemannen har det aldrig hänt att någon ÄFG har undrat över länsstyrelsens arbetssätt eller hur deras administration fungerar.

Förutom det löpande arbetet kring planerna anordnas utbildningen som nämns i avsnittet om samverkan med intresseorganisationerna. Samarbetet kring utbildningen beskrivs som bra och samtliga aktörer som deltagit på mötena upplever dem som värdefulla för det fortsatta arbetet med älgförvaltning. Både representanterna från ÄSO och länsstyrelsen upplever att det finns ett stort utbildningsbehov kring att göra skötselplaner som idag inte tillgodoses.

En jägarrepresentant i ÄFG beskriver att när de väl träffar länsstyrelsen på fysiska möten har de bra inställning och kan förklara hur de vill att vi ska jobba på ett bra sätt. Som exempel nämns hur länsstyrelsen resonerar kring varför de ska dra ner på avskjutningen när det etableras en varg. Det är i slutändan länsstyrelsen som bestämmer och det underlättas av ökad förståelse för varandra.

En av ÄFG-representanterna var med på ett möte som jägarorganisationen anordnade om varg där andra tjänstemän från länsstyrelsen än de som intervjuats i studien medverkade. Representanten beskriver att denne är djupt imponerad över att tjänstemannen är så tålmodig och pedagogisk när den förklarar, för jägarna är inte alltid "goa att tass med". Representanten menar att det är viktigt att också förstå länsstyrelsens roll och det är viktigt att se fler aspekter och helheten, det är inte bara jägare som bestämmer i världen. Om alla kan förstå att de gör

sitt jobb så skulle det vara mycket enklare och det menar representanten att det gäller åt båda håll i det här.

I ett ÄSO jagar en tjänsteman från en annan avdelning på länsstyrelsen. Enligt en markägarrepresentant har kommunikationen fungerat bra. De har en sms-grupp i ÄSO där de hjälper varandra med information om det finns varg i området och var det är okej att släppa sin hund för jakten. Denne menar att alla är betjänta av informationen för den hjälper länsstyrelsen att ha koll på vargarna samtidigt som jägarna och markägarna får information som påverkar jakten likväl som älgförvaltningen. Enligt representanten hjälper det också till att undvika konflikter mellan markägare, jägare och länsstyrelsen.

Avsnittet visar att i de situationer när aktörerna träffas fysiskt beskriver aktörerna en mer positiv bild av deras samverkan.

6.5.4 Grundkunskaper för att förvalta älgen

En ÄSO ordförande upplever inga svårigheter med att göra älgskötselplan, men medger samtidigt att det krävs att man har någon slags utbildning i viltförvaltning. En av tjänstemännen på länsstyrelsen menar också att det är ett ganska stort ansvar att ÄSO ska ha mycket kunskap för att göra planerna. De måste nästan vara någon slags viltekolog för att kunna begripa hur älgstammen ska förvaltas och då krävs att länsstyrelsen kan förklara med siffror hur sambanden hänger ihop. Kunskap som de ofta saknar.

En ÄSO-ordförande menar att det är ojämlika förhållanden då de förväntas arbeta ideellt och att de ska kunna viltekologin och samtidigt kommunicera fackspråk med tjänstemännen. Ordförande pekar på vikten av att beakta det ojämlika i ideellt och yrkesmässigt engagemang, för som det är idag är det svårt att locka personer med rätt kompetens.

En markägarrepresentant ställer sig frågande till hur många i ÄFG och ÄSO och lokalt som förstår Älgfrode, alltså varför det blir på ett visst sätt i ÄFO eller ÄSO baserat på siffrorna. Markägarrepresentanten anser att det är viktigt att öka kunskaperna i både ÄFG och ÄSO om vad som ligger bakom siffrorna. Det är många som lagt ner ett stort arbete på att få planen rätt och så får de svar från länsstyrelsen att det är en massa fel och att de inte fyllt i på rätt sätt. Felen beror ofta i att de fört in fel siffror i Älgfrode, även om de har en korrekt uppfattning om hur det ser ut i deras område eller att de helt enkelt saknar datorvana. Därför hjälper några av representanterna i ÄFG hjälper några ÄSO att göra sina planer och att hitta uppgifterna som ska in i Älgfrode.

Avsnittet belyser svårigheten för aktörerna att balansera mellan vad som ska förväntas av enskild aktör och vad de kan uppå.

6.5.5 Förvaltning med fokus på varje enskild detalj

I inledningen till kapitlet beskrivs länsstyrelsens höga ambitioner på älgförvaltningen i länet som påverkar hur aktörerna upplever länsstyrelsen i jämförelse med andra län. Därefter ges en inblick i hur aktörerna samverkar med länsstyrelsen samt deras syn på kraven på aktörernas

grundkunskaper. Efterföljande avsnitt beskriver några situationer och händelser där aktörerna har olika syn på arbetet inom förvaltningen.

I samtalen med länsstyrelsetjänstemännen poängteras flertalet gånger att de har riktlinjer att förhålla sig till och de går inte att ändra på. Argumenten kommer oftast fram när det handlar om hur mycket de kan samverka med ÄFG och ÄSO och låta deras uppfattning av situationen vara den som styr. En av tjänstemännen menar att det samtidigt finns en förståelse för markägare och jägares situation, för det är ju klart att de har den bästa lokala kännedomen. De lokala kunskaperna ska komma in som ingångsvärden när de upprättar sin älgskötselplan och det är viktigt att de använder metoder som är lika för alla. En utmaning är att förklara hur älgskötselplanerna och älgförvaltningsplanerna relaterar till varandra. Det är älgskötselplanerna som har den lokala kunskapen, men de måste rikta sig efter de övergripande målen i älgförvaltningsplan samtidigt som förvaltningsplanerna måste se till de lokala förutsättningarna.

Tjänstemannen menar att de enligt föreskrifterna ska följa upp älgskötselplanerna och om de uppfylls plus minus t procent. Länsstyrelsen gör därför en årlig uppföljning av älgskötselplanerna. Enligt tjänstemännen på länsstyrelsen kontrollräknas varenda älgförvaltningsplan och älgskötselplan med hjälp av Älgfrode. Så länge samtliga planernas kvalitetsmål stämmer överens med länets mål på exempelvis andel kalv eller tjuravskjutning har länsstyrelsen inga synpunkter ÄFG avskjutnings- och täthetsmål. Tjänstemännen menar att de istället fokuserar på att granska om planerna baseras på rätt ingångsvärden och fakta samt om avskjutningen leder till målet ÄFG satt upp.

ÄFG granskar om älgskötselplanerna stämmer överens med älgförvaltningsplanens mål samt om älgskötselplanerna är gjort på rätt sätt. En av tjänstemännen från länsstyrelsen menar att i vissa fall i länet är inte ÄFG granskning så ingående som länsstyrelsen önskar. Denne menar att de hittar olika fel i en älgskötselplan som gör att avskjutningen inte når till ÄFG mål med älgstammen. Tjänstemännen beskriver att de granskar planerna och dess ingångsvärden väldigt detaljrikt men inte ner på minsta kommatecken. Det är viktigt att är korrekta siffror och de kan inte godtyckligt sätta in siffror på exempelvis antal kalv per ko. Länsstyrelsen fokuserar alltså på vägen till målen och vilket underlag de baseras på, inte på målen i sig.

6.5.6 Förvaltning med fokus på ekosystem

Problem med planerna gör att en av jägarrepresentanterna reagerar över förvaltningssystemet och anser att systemet är överarbetet genom att ÄFG lägger en plan som godkänns av länsstyrelsen, sedan görs älgskötselplaner som godkänns av ÄFG. "Varför ska då länsstyrelsen ändå lägga sig i?".

Fler av representanterna medger samtidigt att länsstyrelsen ofta har rätt när de påpekar felen varför älgskötselplanerna inte uppnår täthetsmålet. Det kan vara fel siffror eller att ÄSO inte gjort Älgfrode tidigare och att det därför blir fel. Alltså stämmer ena tjänstemannens påpekande om att granskningen inte alltid är tillfredsställande.

Samtidigt ligger problemet i skillnaden på ÄFG och länsstyrelsens syn på olika detaljer. Enligt ÄFG påpekar länsstyrelsen ofta småsaker som inte gör någon skillnad på det stora hela och att

det inte är relevant att göra Älgfrode på ett litet område om cirka 10 000 ha. De menar att det inte bara är meningslöst att göra Älgfrode på ett litet område, utan de anser sig inte heller ha tid att fokusera på någon liten procentsats i en kalkyl som blir tagen ur luften genom att området är så litet. Enlig en av markägarrepresentanterna spelar det ingen stor roll om man räknar att älgkorna förökar sig 0,55 istället för något erfarenhetstal i någon annan plan så blir det helt annat resultat, men det påverkar inte älgen utan det ger bara utslag i Älgfrode. En av ÄFG-representanterna menar att länsstyrelsen är kontrollfunktion och de har all tid i världen att lusläsa planerna och därför uppstår situationen. Därför anser ÄFG att det är bättre att göra Älgfrode på ÄFO-nivå.

Representanterna i ÄFG är medvetna om att viltförvaltningsdelegationens beslut är överordnat och om viltförvaltningsdelegationen har beslutat om 55 procent kalvavskjutning kan de inte skicka in en plan med förslag på att skjuta 40 procent kalv. Det ställer också till problem genom att i vissa områden åter vargen upp kalvarna så det går inte att komma upp i 55 procent kalvavskjutningen. Dessutom kan det vara olika mycket kalv i ÄSO och att de därför skjuter olika mycket kalv men att totalen utgör älgförvaltningsplanen. Om det är samma krav på skötselplanen så anpassas de inte efter olikheterna i länet.

Inom ÄFG samt på novembersamrådet pratas det mycket om den olika synen på detaljnivå, men enligt en ÄFG-representant har de inte pratat med länsstyrelsen om det. Enligt en annan representant orkar de inte krångla så de har istället "vikt ner sig" och skickat in planerna som länsstyrelsen vill ha det som oftast leder till att den lokala förankringen bortses. Genom att frågorna är av strategisk karaktär som berör alla ÄFG i länet menar två av markägarrepresentanterna att frågorna istället tas via sina organisationer och markägarrepresentanten i viltförvaltningsdelegationen.

Länsstyrelsen har vid ett fall styrkt en älgskötselplan som ÄFG ansåg inte stämma överens med deras mål. Det styrker att länsstyrelsen fokuserar på detaljer i planer medan ÄFG fokuserar på övergripande mål för ÄFO.

6.5.7 Men det lokala då?

Tidigare nämns att en tjänsteman har en förståelse för den lokala kännedomen och att de vet bäst hur det ser ut hos dem. Den andre tjänstemannen menar att många som på olika sätt är en del av älgförvaltningen inte har så bra koll på vad jaktförordningen och föreskrifterna säger. Därutöver finns otydligheter i regelverken kring exempelvis hur ÄSO ska fungera. Dessutom har många ett "superlokalt" perspektiv där det förekommer kommentarer i stil med "i vår by har vi alltid gjort såhär" eller att de jämför med hur intilliggande ÄSO gör istället för att se helheten. Det är alltså liknande utmaningar som beskrivs påverka samverkan mellan ÄSO och ÄFG. Det gör att fler ÄSO upplever att de inte får beröm från länsstyrelsen när de anser att de gör någonting bra samt att länsstyrelsen får klä skott för otydligheterna i regelverket som egentligen handlar om hur ÄSO ska styras vilket gör att länsstyrelsen har svårt att följa det lokala.

Tjänstemannen på jägarnas intresseorganisation menar att det är problematiskt att föreskrifterna bara har krav på att ÄFG ska samverka med det lokala samt att det lokala ska tas med för att sätta målen. Tjänstemannen menar att länsstyrelsen har sina krav och data att titta

på. I rollen uppfattar denne att vissa ÄFG anser att länsstyrelsen sitter med sina modeller och lägger in data. Då riskerar lokala perspektiv om varför inte målen uppnås som exempelvis att det är för lite älg, sättet de jagar eller hur vintern varit att missas. Det är ofta lokala kunskaperna som inte finns på papper och svåra att beakta i planen som inte är lagd.

Det tjänstemännen på länsstyrelsen och jägarnas intresseorganisation upplever bekräftas i intervjuerna med ÄSO-ordförandena. Ena ÄSO-ordföranden menar att om de inom ÄSO anser att det behövs en sänkning eller höjning i älgskötselplanen så är det befogat. Varken ÄFG eller länsstyrelsen har något som helst grepp om problemet som de har sett. Ändå måste de gå hela vägen genom ÄFG och till länsstyrelsen för att ändra. Detta kan jämföras med ÄFG:s syn på ekosystemnivå samt en markägarrepresentants syn på vikten att se till helheten och inte sin egenägda skog i ÄSO kapitlet. Det belyser att även om länsstyrelsen beaktar det lokala genom sin granskning av planerna så upplever inte ÄSO-representanten detsamma och denne ser inte sambandet mellan lokala kunskaper som kommer in i inventeringarna som ligger till grund för länsstyrelsens beslut. Mer om detta i efterföljande avsnitt.

6.5.8 Samverkan kring en älgskötselplan under sommaren

Fler av representanterna i ÄFG samt ett ÄSO beskriver att de haft stora problem med att få länsstyrelsen att godkänna en älgskötselplan under sommaren. Händelserna präglar deras beskrivningar av hur de samverkar med länsstyrelsen och de är i flera fall representativa för deras samverkan. Därför följer en samlad redogörelse av ÄFG- och ÄSO-representanternas beskrivningar av den specifika händelsen.

Under sommaren hjälpte ÄFG ett av de mindre ÄSO att göra deras älgskötselplan. Tidigare år har det förekommit varg i området som ställt till för både planerna och jakten, med stor älgstam och stora skogsskador som följd. Precis som tidigare resonemang anser ÄFG att en varg mer eller mindre påverkar planen så pass mycket att en felräkning gör planen värdelös och därför valde ÄFG att använda älgförvaltningsplan siffror som gav en avskjutning på 26 älgar – en mer än vad ursprungliga älgskötselplanen hade gett. Det är enligt ÄFG småsaker i det stora hela men länsstyrelsen accepterar inte siffrorna i en älgskötselplan och de förmedlade sitt beslut genom ett formellt dokument med underliggande förklaringar till beslutet.

Enligt ÄSO ordförande valde länsstyrelsen att istället ge ÄSO:t en älgskötselplan som gäller ett år och ger en avskjutning på 20 älgar. Enligt ÄSO ordförande har de bara haft en uppfyllnadsgrad på 50 procent och det är länsstyrelsens enda argument. Att de inte nått högre avskjutning beror enligt ÄSO ordförande på att det fanns vargen i området och det fanns ingen att skjuta. De förstår därför inte varför de får minskad avskjutning när det är så mycket skador och de vill istället öka avskjutningen.

En av jägarrepresentanterna i ÄFG menar att det också handlar om ett tidsperspektiv i vad länsstyrelsen respektive ÄFG väljer som utgångspunkt. Länsstyrelsen tittar på förra året medan ÄFG tittar på åren innan när det inte fanns varg precis som nu. Det finns mycket älg och skadorna är höga, det måste helt enkelt skjutas mer älg. Här önskar representanten att länsstyrelsen tar till sig deras kunskap om situationen, för det kan inte vara så att det bara är ÄFG som ska ta till sig länsstyrelsens kunskap.

ÄFG-representanterna menar att de självklart ska få veta om någonting är fel med planerna men de önskar att länsstyrelsen lyssnar på hur de resonerat med planerna. De menar att länsstyrelsen hade kunnat förstå hur de resonerade och utifrån vilken fakta de fattade beslutet om de fått prata med dem om varför de gjorde planen som de gjorde. Om de hade pratat med varandra hade ÄFG också fått möjlighet att förstå utifrån vilka grunder länsstyrelsen fattade sitt beslut.

Händelsen får till följd att ÄSO-ordförande menar att de lokala jägarna och markägarna i ÄSO:t känner sig förbisedda. Personerna som enligt dem är ute i skogen och ser skadorna i verkligheten, de ser vilka åtgärder som behöver vidtas lokalt. Ordföranden menar att länsstyrelsen använder teoretiska modeller och hänger upp sina argument på lagar och föreskrifter. ÄSO-ordförande fortsätter med att om fel åtgärder vidtas kan det bli problem som inte ses i statistiken idag. Det syns kanske i statistiken om något år och då är det försent. Därför anser denna att kommunikationen måste bli bättre samt att länsstyrelsen ska ta bättre hänsyn till deras synpunkter.

Att ÄFG och länsstyrelsen beaktar olika siffror får alltså till följd att ÄSO upplever att det lokala inte beaktas samt att ÄFG anser att de bara åberopar siffror i granskningen av planerna. I efterföljande stycke följer länsstyrelsens förklaring på hur det hänger samman med deras roll.

6.5.9 Godkända planer på ett eller tre år?

Under novembersamrådet diskuteras planerna där ÄFG ordförande erkänner att denna tappat lite kontroll över vilka planer som är godkända och hur länge de gäller, för det har varit rörigt fram och tillbaka. Samtliga i församlingen är eniga om att de inte förstår varför de får planerna godkända på ett år istället för tre år som i exemplet beskrivet tidigare i kapitlet. Samrådet beslutar att när älgförvaltningsplanen uppdateras nästkommande år ska även samtliga älgskötselplaner uppdateras, så att de harmoniserar med varandra.

En av tjänstemännen beskriver att de enligt Naturvårdsverkets föreskrifter ska avregistrera ett område med väsentliga avvikelser från älgskötselplanerna eller att inte ÄSO inte sköter inrapportering och deltar på samråden. Den vanligaste grunden till avregistrering är att ÄSO inte uppfyller avskjutningsmålet, att de skjuter över eller under tio procent. Tjänstemannen från jägarnas intresseorganisation förstår länsstyrelsens svåra situation och menar att de har föreskrifterna och de allmänna råden att följa så deras händer är ju lite bakbundna. Länsstyrelsetjänstemannen menar att de ser många fördelar med att behålla ÄSO, främst att det är bättre att uppfylla nya förvaltningens intentioner och att informationsflödet är bättre. Därför strävar de efter att i största möjliga mån inte avregistrerar ett ÄSO genom att ta till andra åtgärder istället.

Länsstyrelsen har valt att istället ge skötselområdet möjligheten att år tre revidera sin plan, med avseende på avskjutningsmål. På så sätt får de chansen att komma ner i den avskjutning som de faktiskt når och därmed kunna fortsätta vara ett ÄSO. Tanken från länsstyrelsen är att ÄSO ska ha rimliga planer med rimliga avskjutningsmål, som de faktiskt kan nå. Tjänstemannen menar det är nyckeln till att länet har hög måluppfyllelse.

Om ÄSO och/eller ÄFG motsätter sig en älgskötselplan kan det hända att länsstyrelsen godkänner planen på ett år istället för tre år. Då får jaktlaget möjlighet att visa att de kan uppnå målet och efter jaktåret revideras planen på nytt. Det är ett sätt för dem att vara proaktiva så att det inte uppstår ett läge där alla har oändlig tilldelning som ingen når. Det är problem runt om i landet att nå avskjutningsmålen och då är vi tillbaka i det som den nya älgförvaltningen skulle åtgärda, vilket länsstyrelsen i länet har som mål att motverka.

Om vi jämför resonemanget med ÄSO som fick en avskjutning på 20 älg istället för 26 älg som de föreslagit och att de faktiskt har en hög älgstam och höga betesskador. Dessutom beskrivs hur en av jägarrepresentanterna i ÄFG uttrycker en frustration över att länsstyrelsen inte kan se det längre tidsperspektivet istället för att titta på förra året där de hade varg i ÄSO. Förklaringen tycks således ligga i någonting helt annat: Det spelar ingen roll vilken täthet älgstammen har, hur höga skogsskadorna är eller vilka år som är referenspunkt för kunskapsunderlaget. Det handlar alltså om att länsstyrelsen – i all välmening – ger ÄSO en avskjutning som de faktiskt kan nå, för att ÄSO inte ska avregistreras. Detta kan vara ytterligare en förklaring till varför länsstyrelsen i studerade länet ses som krångligare än i andra län.

6.5.10 En älgstam i balans med foderresurserna

Tjänstemännen på länsstyrelsen och ÄFG-representanterna beskriver målet med älgförvaltningen ”en älgstam i balans med foderresurserna” som grunden för alltihop. Enligt en av tjänstemännen är det tolkningsbart vad en livskraftig älgstam av god kvalitet är. Därför består länsmålen av kvalitetsmål som exempelvis tjurandel och kalvvikter. Tjänstemannen menar att självklart är skogsmålen jätteviktiga men länsstyrelsen måste också ta hänsyn till andra samhällsintressen när de ser till älgstammen i länet. Om älgstammen blir för låg kommer människor sluta jaga och det är en utveckling som ingen vill ha.

En av markägarrepresentanterna säger sig ha observerat att länsstyrelsen sällan hänvisar till skogsskadorna i sina uttalanden utan där nämns bara älgen. Representanten menar att även om det finns mål om att föryngra med lämpligt trädslag i länsplanen hänvisar länsstyrelsen sällan till dem och enbart vid ett tillfälle har länsstyrelsen hänvisat till att planen måste observera skogsskadorna. Representanten säger att om någon å andra sidan har skjutit 38 procent kalv när målet är 40 procent påpekas det av länsstyrelsen. Om någon har 28 procent färsk skogsskador reagerar de inte överhuvudtaget och därför ställer representanten sig frågande till hur de beaktar målet en älgstam i balans med foderresurserna. Under intervjun med en av länsstyrelsetjänstemännen beskrivs att det är en lokal och regional förvaltning. Om det finns ÄFO som accepterar tio procent färsk skador ska det vara okej, men de flesta ÄFG har skogsbrukets mål i sina älgförvaltningsplaner.

Tjänstemännen menar att det rent naturligt är mycket fokus på skogsskador i ÄFG. En av dem förklarar att älgstammen går ner i länet samtidigt som den generella skadebilden går ner och det är i linje med länets inriktning. I länet finns ett ÄFO där skadorna är acceptabla samtidigt som andra ÄFO med samma älgtäthet kan ha väldigt mycket skador. Tjänstemannen anser att det därför är svårt att dra paralleller mellan antal älgar och mängden skador. Om sambandet vore glasklart hade det varit enkelt genom att då sätta en viss älgtäthet och en viss skadenivå. Även två av ÄFG-representanterna menar att det är svårt att ha likhetstecken mellan antal

älgar och mängden skador. Föryngringen och röjningen påverkar betestillgången och om det blir skador på huvudstammarna.

Samtidigt beskriver tjänstemännen hur de beaktar skogsmålen i sitt arbete genom att det finns faktaunderlag på skogen som en grund till de olika planerna som påverkar målet i planen, som i sin tur påverkar Älgfrode. Med hjälp av Älgfrode ser länsstyrelsen om målen nås och därigenom är skogsmålen beaktade. En beskrivning som tyder på att de ändå använder avskjutningen av älg för att nå skogsmålen.

En av ÄFG-representanterna beskriver att det är problematiskt att bara fokusera på Älgfrode för att nå målen. Det är inga större problem att göra planer och fylla i Älgfrode för att få dem godkända, men vad händer med skogsmålen och hur ser den ut vid nästa inventering? Om någon inte uppnår målet med avskjutningen säger länsstyrelsen att det är fel i beräkningen, de säger aldrig att de skjutit för lite älg. Det är inte bara att fylla i en förvaltningsplan så att det är matematiskt riktigt.

Beskrivningarna i avsnittet visar att länsstyrelsen överlåter målen med skogen till ÄFG samt att ÄFG anser att det är viktigt att beakta skogsmålen. Länsstyrelsen beräkningar med hjälp av Älgfrode visar om föreslagen avskjutning når målen som i sin tur hjälper ÄSO att nå sina mål men att ÄFG inte ser sambandet mellan Älgfrode och skador.

7. Diskussion

I följande kapitel används begrepp från socialkonstruktionistiskt perspektiv för att genom argumentation tolka materialet och sätta in det i fler sammanhang av tidigare forskning på liknande sociala företeelser och därmed lyfts studien till en generell nivå (Bergström & Boréus 2012; Teorell & Svensson 2007).

7.1 Är den nya förvaltningen adaptiv?

Innan vi går in på aktörernas samverkan börjar jag med att sätta områdets förvaltning i ett sammanhang av adaptiv förvaltning. Representanterna i älgförvaltningsgruppen (ÄFG) och några älgskötselområden (ÄSO) samt länsstyrelsetjänstemännen beskriver vikten av att sätta mål och fatta beslut baserade på fakta, vilket är i linje med intentionerna i den nya älgförvaltningens arbetssätt (jfr. Lindqvist et al. 2014). ÄFG har en process att ta fram planerna genom att samla fakta från jägare och markägare genom samråden och egen representation i ÄSO för att sedan tillsammans med fakta om betesskador och älgpopulationen sätta mål som ÄSO och jaktlagen får förhålla sig till. I regel lägger ÄFG och ÄSO planer som ska gälla i tre år men till följd av rovdjursetablering och högre skador har de varit tvungna att se över planerna och reviderat dem lite oftare. Arbetsprocessen med översynen av planer förändras alltså efter förändringar i omvärlden precis som en adaptiv förvaltning är tänkt att fungera (jfr. Bjärstig et al. 2014; Naturvårdsverket 2015).

Viltförvaltningsdelegationens mål, som gäller hela länet, gör att ett enskilt ÄSO inte kan skjuta mindre kalvandel än länsmålen när det förekommer varg i området, vilket i detta fall begränsar adaptivitet från lokal nivå och den lokala kunskapen får en lägre betydelse idag. Dessutom finns en stelhet i systemet som tillsammans med länsstyrelsens höga mål, gör att det finns krav på ÄFG och ÄSO som gör att de ibland inte känner att de är en del av förvaltningen.

Att länsstyrelsens ser till senaste årets avskjutning för att inte tvingas upplösa ett ÄSO uppfattas av ÄSO och ÄFG som att länsstyrelsen inte ser till de lokala förutsättningarna över flera år utan att de fokuserar på enskilda året. Baserat på den beskrivningen kan det hävdas att länsstyrelsen inte tillämpar förändringar över tid. Om vi istället tänker utifrån möjligheten att uppnå målen med den nya älgförvaltningen över lång tid kan det argumenteras för att det är bättre att göra nödvändiga åtgärder för att bibehålla ett ÄSO. Det handlar alltså om vilket tidsperspektiv aktörerna väljer att betrakta situationerna för att uppnå målen med älgförvaltningen.

Vidare beskrivs av ÄFG såväl som länsstyrelsen att det saknas en formell struktur för hur ÄSO ska fungera samt hur deras samråd med markägare och jägare ska genomföras. Det anses vara en brist i systemet och en mer formell struktur efterfrågas. I de fallen där ÄFG-representanterna själva är en del av ÄSO är det enklare att ta med lokala *perspektiven* för att uppnå en adaptiv förvaltning. Dessutom skapar representationen en större acceptans för aktörernas verklighet och därmed främjas systemets adaptivitet. Det styrker att om en formell struktur saknas samt att det är svårt att följa hur delaktigheten sker och därmed hämmas möjligheten till samverkan (jfr. Danermark 2007; Hallgren & Ljung 2005). Att införa fler

formella inslag kan å andra sidan äventyra möjligheterna till kunskapsspridning från lokal nivå (jfr. Hallgren & Westberg 2014).

Genom uppsatsens utgångspunkt att kunskap är socialt konstruerad i en kombination av – och förhållande mellan – struktur och mänsklig interaktion (jfr. Lave & Wenger 1991) som påverkar lärandet och samverkan i älgförvaltningen är det därför intressant att i följande avsnitt diskutera hur de samverkar i och mellan olika situationer.

7.2 Hur beaktas olika kunskaper och perspektiv samt finns olika uppfattningar om roller och arbetssätt?

Till att börja med vill jag belysa att min känsla ifrån samtliga intervjuer är att det som personen beskriver är förståeligt och logiskt utifrån den situationen som personen beskriver. Alltså när exempelvis länsstyrelsetjänstemännen beskriver varför de fattar ett visst beslut och vilka de bakomliggande faktorer är upplever jag att personens handling är rimligt utifrån kontexten som personen ger. Det är verkligheten som individen befinner sig i och det bevisar att kunskapen skapas i sociala situationen där aktören *deltar* och baseras på hur personen uppfattar situationen (jfr. Nicolini, Gherardi & Yanow 2003).

Markägarnas intresseorganisationer styrs av mål om minskade skador på skogen samtidigt som jägarorganisationen byggs underifrån med hjälp av jägarnas intressen. Älgen har olika betydelse för intresseorganisationernas verksamhet. För markägarintressen är älgen ett hinder – i vissa fall en möjlighet – som gör att den behöver ägnas mer fokus i verksamheten. För jägarorganisationen är älgen huvudfokus och grunden till att de organiserar sig. Till följd av olika tillvägagångssätt konstrueras älgförvaltningen till olika *sociala objekt* för intresseorganisationerna (Hewitt 2003; Trost & Levin 2010) som i sin tur gör att de organiserar sig olika kring älgförvaltningen som ger representanterna olika ingångsvärden till ÄFG som kan vara en grund för bristande samverkan i ÄFG (jfr. Naturvårdsverket 2015; Sandström, Dressel & Johansson 2018).

Att ÄFG har enats om målet att minska älgstammen, samt hur de ska gå tillväga, visar att de intresseorganisationernas olika *sociala objekt* inte behöver betyda motsättningar i samverkan i ÄFG. De själva beskriver att det aldrig varit en markägare mot jägare -situation utan de ska göra det tillsammans och det underlättas genom att de alla är jägare och de flesta är markägare. För att komma överens hjälper det att representanterna har liknande *multipla roller* t.ex. markägare, jägare, kön och ungefär samma generation (Trost & Levin 2010). Att de delar *multipla roller* skapar en samhörighet som underlättar den grundläggande förståelse för varandras intresse och *perspektiv* (jfr. Bjärstig et al. 2014).

Multipla rollerna som ÄFG delar gör att de i större utsträckning också delar ramarna (praxis) för den kontext de befinner sig i för att komma överens om mål och planer i ÄFG, alltså när en person pratar om älgens betydelse i samhället delas den av andra i gruppen. Men bara för att det är en relativt homogen grupp behöver det inte betyda att de kan samverka inom ÄFG för att komma överens om sina planer (jfr. Sandström, Dressel & Johansson 2018; Naturvårdsverket 2015). Samtidigt går det såklart inte att vara 100 procent överens om allting och i deras fall beskrivs det snarast som nyansskillnader mellan *perspektiven*.

Även om älgförvaltningen är olika *sociala objekt* för markägar- och jägarintresseorganisationen delar ÄFG-representanterna 1. föreställningen om att de behöver samtala för att komma överens 2. liknande personliga mål med älgförvaltningen genom att de är där för att samverka för allas bästa 3. vilken "fakta" som ligger till grund för att samverka.

Att ha samverkan som mål skapar förutsättning för *interaktivt deltagande*. Interaktionen gör att olika nyansskillnader och *perspektiv* inom *sociala objektet* som exempelvis mängden älg synliggörs och därmed kan *översättas* mellan representanterna i olika situationer (Westberg & Polk 2016). Det kan illustreras genom sänkta arrenden vid förekomst av varg för att värna jägarna eller att det inte bara är markägarna som kommer med förslag om ökad avskjutning utan även jägarna lägger liknande förslag baserat på sina erfarenheter från skogen. Det visar att representanterna i ÄFG kan *översätta* varandras situationer och att kunskapen om älgen skapas av aktörerna i situationen.

Trots en efterfråga på formell struktur överbryggas alltså risken att olika *perspektiv* inte testas i ÄFG genom att de har som mål att samtala med varandra (jfr. Hallgren & Westberg 2014). Det leder till att representanterna upplever det som en lyckad samverkan med stärkta relationer mellan aktörerna samt stärkta möjligheter till kunskapsspridning inom den adaptiva förvaltningen (jfr. Hallgren & Ljung 2005; Hallgren & Westberg 2014; Sprain, van Over & L. Morgan 2015). Genom samverkan lyckas därför representanterna i ÄFG kombinera deras intresseorganisationers *perspektiv* på älgförvaltning för att tillsammans skapa en helhetsbild av förvaltningen. Det gör att älgförvaltningen blir ETT *socialt objekt* för ÄFG som gör att de handlar enligt liknande mönster i den specifika situationen, vilket underlättar möjligheten till en lyckad samverkan med följden att olika kunskaper beaktas inom gruppen (Hewitt 2003; Trost & Levin 2010).

Om vi går vidare till samverkan med ÄSO ser vi dels att samrådet anses vara viktigt för arbetet inom älgförvaltningen och att aktörerna är i stort sett överens om målen med älgförvaltningen. ÄFG har ett uttalat mål att inte vara styrande utan det är viktigt att ÄSO får komma med sina synpunkter. Ett tillvägagångssätt som gynnar lärande genom utforskande av varandras *perspektiv* i de olika situationerna (jfr. Hallgren & Ljung 2005). Samtliga ÄSO- och ÄFG-representanterna som jagar i området beskriver hur väl förankrade respektive planarbete är i den lokala nivån.

Till följd av att det inte finns några regler för ÄSO är de andra ÄFG-representanterna och länsstyrelsen frågande till representationen i ÄSO och hur deras samråd fungerar. Resultaten visar att i de fallen där ÄFG-representanterna också är representerade i ÄSO har de högre acceptans för ÄFG mål och planer samt att representanterna bekräftar att samråden fungerar. Exemplet när en jägarrepresentant i ÄFG gjorde om planerna baserat på lokalkännedom eller när ÄFG går långsamt fram för att göra alla delaktiga visar hur ÄFG tar i det lokala i sitt planarbete. Sammantaget visar det att ÄFG-representanterna har förmåga att *översätta* kunskaperna från deras medverkande i andra nivåer av förvaltningen och göra dem begripliga i ÄFG kontext (Westberg & Polk 2016). Det hjälper ÄFG att ta beslut som bättre harmoniserar med ÄSO-nivån förutsättningar i stunden som i sin tur ökar ÄSO – likväl som intresseorganisationernas – acceptans för ÄFG beslut.

Att de större ÄSO har en demokratisk process med omröstning och de mindre samlar jaktlagen för att tillsammans komma överens om avskjutningsmålen gör att samtliga ÄSO skapar möjlighet *interaktivt deltagande*. Att en ordförande i ett ÄSO skapat en modell för avskjutningen över tid kan beskrivas som ett sätt att *översätta* ÄFG kunskaper till lokal nivå, som sannolikt bidrar till möjligheten för det lokala att ta del av *perspektiven* och därmed göra dem delaktiga så att deras kunskaper och *perspektiv* kan beaktas i älgförvaltningen (jfr. Hallgren & Ljung 2005; Wilhelmson & Döös 2016).

Det finns ett uttalat mål om att minska stammen som de flesta ställer sig bakom, men någon ÄSO-representant anser att deras förhållanden inte beaktas. En annan ÄSO-representant menar att älgobservationerna visar på en minskning av stammen med tio procent. En tredje ÄSO-representant menar att det ibland inte är någon idé att komma med förslag för ÄFG har redan bestämt hur de ska göra i området. Även om utvecklingen är enligt målet med älgförvaltningen i ÄFO och att betesskadorna ser ut att minska visar de tre exemplen att ÄSO-representanterna inte alltid ser samma situation som ÄFG gör. Att ÄSO-representanterna inte alltid ser samma situation som ÄFG samt ÄSO lokalförankring styrker att kunskapen är socialt konstruerad i respektive situation och att aktörerna inte alltid lyckas *översätta* kunskaperna och *perspektiven* mellan ÄSO och ÄFG.

När *översättandet* av kunskaper inte fungerar uppstår istället svårigheter för ÄSO- och ÄFG-representanter i att hitta balansen mellan att samtidigt beakta det lokala och helheten. Samtliga som beskriver avlysningsjakten menar att det är ett bra verktyg för att göra människor delaktiga i den demokratiska processen. Utifrån ett teoretiskt perspektiv kan det också vara ett medel för att *översätta* ÄFG mål till det lokala och att ge den lokala nivån möjligheten att lära tillsammans med ÄFG för att vara en del av helhetssynen (jfr. Leve & Wenger 1991; Hallgren & Ljung 2005). I slutändan underlättas också samverkan mellan de olika nivåerna.

Jag har hittills diskuterat hur intresseorganisationerna påverkar samverkan i ÄFG samt hur ÄFG samverkar med ÄSO. I studien har även länsstyrelsen inkluderats och därför är det hög tid att lyfta in den högre förvaltningsnivån för att diskutera hur samverkan mellan de olika nivåerna fungerar.

Länsstyrelsen har högt ställda mål med sin älgförvaltning som är formulerade internt inom länsstyrelsen. I länet tillämpas en top-down förvaltning av älgen (jfr. Bjärstig et al. 2014) som tillsammans länsstyrelsen administrativa krav och de högt ställda målen formar länsstyrelsens handläggning till att fokusera på små detaljer. Ett exempel är att länsstyrelsen fokuserar på detaljer i Älgfrode trots att en av tjänstemännen menar att det krävs någon slags viltekologutbildning för att ÄSO och ÄFG ska begripa älgförvaltningen. Med andra ord har älgförvaltningen skapats till ett *socialt objekt* för länsstyrelsetjänstemännen inom älgförvaltningen som formar deras handläggning (Hewitt 2003; Trost & Levin 2010). De högt ställda målen med älgförvaltningen förmedlas implicit till ÄSO och ÄFG genom att berätta hur bra älgstammen är i länet och hur hög måluppfyllnaden är. Deras administrativa förutsättningar är inte någonting som aktörerna pratar om på ett övergripande plan, utan det tas upp i situationerna de förkommer och då upplever ÄSO och ÄFG länsstyrelsen som krångliga.

Representanterna i ÄSO och ÄFG anser att länsstyrelsen är petigare än i andra län, oavsett om personen har egen erfarenhet av länsstyrelsen i andra län. Det tar olika uttryck i ÄFG och ÄSO genom att ÄFG anser att länsstyrelsen borde fokusera mer på helheten än alla detaljer, medan ÄSO anser att länsstyrelsens detaljrikedom i planerna gör att den lokala kännedomen missas. Att det krävs utbildning för att fylla i Älgfröde rätt är samtliga aktörer överens om. Dessutom visar resultaten att i de fallen där representanterna inte träffat tjänstemännen från länsstyrelsen fysiskt är länsstyrelsen en och samma roll som påverkar älgförvaltningen oavsett vilket län de arbetar i, eller om de arbetar som vilthandläggare eller naturbevakare. Det tyder på svårigheter för ÄSO och ÄFG att se länsstyrelsens *multipla roller* när de inte fått träffa dem personligen.

Tidigare i diskussionen argumenterar jag för att älgförvaltningen har blivit ett *socialt objekt* för ÄFG. De beskriver länsstyrelsens *roll* som krånglig vilket i sin tur formar hur ÄSO och ÄFG handlar jämt emot länsstyrelsen. Om vi jämför ÄFG och länsstyrelsens *sociala objekt* kan vi se att de har skapat två parallella verkligheter om älgförvaltning (*sociala objekt*) där kontexterna skiljer sig åt och att vissa delar aldrig sammanfaller. Trots att aktörerna är eniga om svårigheterna i att få allting rätt i Älgfröde uppstår meningsskiljaktigheter som exempelvis vad som är rätt detaljnivå, vilken eller hur mycket kunskap den enskilde borde ha, eller vilken kunskap som ska beaktas och från vilket år den ska tas ifrån i det enskilda fallet. Meningsskiljaktigheter som gör att aktörerna skapar föreställningar om de andra aktörernas *multipla roller* och på hur planerna ska göras (jfr. Hewitt 2003). Det är föreställningar som i vissa fall inte stämmer överens med de andra aktörernas krav på samma *roll* och/eller de andra nivåernas förutsättningar och möjligheter att leva upp till föreställningarna.

När representanterna från ÄFG och länsstyrelsen träffats personligen eller i *kommunikationen* med en av tjänstemännen beskriver aktörerna att samverkan fungerar bättre. Låt oss först diskutera samverkan med situationer där *perspektivtagandet* och kunskapsutbytet fungerar sämre. ÄFG- och ÄSO-representanterna beskriver hur länsstyrelsetjänstemännen skickar beslut med formellt språk, utan förklaringar och med hänvisningar till paragrafer. Oavsett om länsstyrelsetjänstemännen anser att de anger tydliga förklaringar visar ÄSO/ÄFG beskrivningar att utifrån deras kunskaper i situationen uppger representanterna att de inte uppfattat några förklaringar. I andra situationer anser ÄSO och ÄFG att länsstyrelsen inte beaktar de lokala variationerna men i själva verket görs det, fast med hjälp av länsstyrelsen metoder och tillvägagångssätt. Situationerna kan förklaras genom att aktörerna har olika *sociala objekt* och att länsstyrelsen försöker *överföra* sin kunskap (baserat på sitt *sociala objekt*) om situationen genom ett formellt språk eller med hjälp av metoder som representanterna inte förstår och därför uppstår meningsskiljaktigheterna (jfr. Nicolini, Gherardi & Yanow 2003). Då hjälper det inte att ha telefonlinjerna öppna för ÄFG och ÄSO uppfattar inte situationen på samma sätt som gör att de inte ser en mening i att ringa och prata om situationen.

Det är viktigt att betona att länsstyrelsen inte försöker knäppa någon på fingrarna utan de handlar utifrån sin verklighet (*socialt objekt*) av situationen. Även om båda tjänstemännen – precis som ÄFG – ser att människor är olika och att det påverkar hur de utformar förvaltningen ligger nyckeln i deras förmåga att *översätta* kunskaper mellan sin situation och ÄFG- eller ÄSO situation (jfr. Westberg & Polk 2016). Eller för att använda några av informanternas ord handlar det om ”att prata med bönder på bönders vis”, men även vise versa. Representanterna

upplever att de i huvudsak har en monolog med ena tjänstemannen och att denna inte lyssnar till deras *perspektiv*.

Den andre tjänstemannens mål att hjälpa aktören att förstå delas av fler av representanterna i ÄFG och därmed delar de *perspektiv* på hur de ska samverka i förvaltningen. Målet hjälper tjänstemannen att *översätta* kunskapen så att aktören förstår länsstyrelsens beslut. I specifika situationen görs det genom att förklara hur Älgfrode fungerar eller att klistra in grafer som pekar på orsaker till att inte avskjutningen leder till målet. Genom *interaktionen* ges aktörerna möjlighet att ta del av varandras situation som gör att tjänstemannen får en känsla för hur tjänstemannen behöver *översätta* kunskapen för att den andra ska förstå, samtidigt som den andre får möjlighet att visa vad den inte förstår och att ta del av länsstyrelsens kontext så att kunskaperna kan beaktas i förvaltningen (jfr. Hallgren & Ljung 2005).

Genom att människan är en social varelse försätts aktörerna per automatik i en situation där de behöver *delta* och *interagera* med varandra under de fysiska mötena. Med hjälp av *interaktionen* kan olika *perspektiv*, *roller* och *sociala objekt* framträda och prövas mellan aktörerna (Hallgren & Ljung 2005). Att aktörerna upplever varandra som tillmötesgående och vänliga tyder på att de lyckas skapa en situation där de känner sig delaktiga (jfr. Hallgren & Ljung 2005). Att en markägarrepresentant anser att *kommunikationen* fungerar bra med enskild tjänsteman genom att de delar information om vargförekomst i ÄSO kan förklaras genom att de träffats genom ett gemensamt intresse i jakt. Genom fysiska möten *översätts* deras *multipla roller* och *sociala objekt* som visar att det är en person bakom aktörens uppfattning av rollen (ex. markägaren och tjänstemannen) som gör att de förenas i situationen och därigenom vet hur de ska agera. Processen gör också att de utvecklas tillsammans, både individuellt och professionellt (jfr. Leve & Wenger 1991; Hallgren & Ljung 2005).

Genom att älgförvaltning är olika *sociala objekt* för aktörerna ser de olika på hur de uppnår en bra älgförvaltning. Att ÄFG och ÄSO snarare upplever länsstyrelsen som petiga är ett resultat som styrker att ÄFG och ÄSO inte förstår länsstyrelsens högt satta mål och än mindre sambandet med deras handlande. Om målen istället förmedlas explicit ges aktörerna möjlighet till reflektion med sig själv och andra (*interaktivt deltagande*) som gör att aktörerna får kunskap om-, och vara en del av länsstyrelsens handling i situationen (jfr. Behagel, Arts & Turnhout 2017). Genom att *kommunikation* är ett växelspel där kunskapen skapas mellan aktörerna ges även länsstyrelsen möjlighet att ta del av aktörernas *perspektiv* i olika situationer (jfr. Hallgren & Ljung 2005). Genom *interaktiva deltagandet* kan målen *översättas* mellan aktörerna så att länsstyrelsen kan formulera mål som fler kan känna att de är en del av (Westberg & Polk 2016). Processen gör att aktörerna får en chans att lära från varandra och *delta* i länsstyrelsens administrativa kontext för att skapa förutsättningar att *översätta* länsstyrelsens handlingar i en given situation och då skapas möjlighet att förstå varför länsstyrelsen exempelvis ger ett ÄSO en avskjutning som de faktiskt kan nå (jfr. Hallgren & Ljung 2005; Westberg & Polk 2016).

Att en ÄFG-representanter beskriver att de måste förstå länsstyrelsens situation, att de gör sitt jobb och att de också vill att det ska fungera i förvaltningen, samt att tjänstemännen beskriver att de förstår att markägarna och jägarna har mycket mer kunskap om det lokala visar att i situationer där aktörerna träffas fysiskt eller fått situationen *översatt* kan de enklare förstå varandras *multipla roller* och utvecklas tillsammans för att underlätta samverkan och

kunskapsutbytet mellan nivåerna. Samtidigt visar resultaten att ju längre aktörerna är från varandra i förvaltningen och inte har en aktiv kommunikation med varandra eller att ÄFG-representanterna inte förmedlar kunskaperna (exempelvis några ÄSO och länsstyrelse), desto svårare har aktörerna att se varandras perspektiv. Det styrker också att en aktiv kommunikation mellan länsstyrelserna och ÄFG samt ÄSO vara viktig för att samverkan i älgförvaltningen ska fungera bra som Naturvårdsverkets (2015) utredning visar. Därför behöver förvaltningen formas så att det främjar mer informella inslag istället för att stärka ramverket (jfr. Sprain, van Over & L. Morgan 2015).

8. Slutsats

Studien syftar till att utifrån erfarenheter gjorda av representanter i ett älgförvaltningsområde synliggöra hur olika kunskaper och perspektiv beaktas samt att synliggöra olika uppfattningar om de inblandande aktörernas roller och arbetssätt i den adaptiva förvaltningen av älg i Sverige. Detta görs genom att undersöka hur de olika kunskaper och perspektiv som förekommer hanteras i älgförvaltningen i dess strävan att uppnå målet "en älgstam av hög kvalitet i balans med foderresurserna", och hur dessa procedurer påverkas av de olika inblandade aktörerna och deras samverkan på olika nivåer.

I det studerade området är i stort sett samtliga överens om att älgstammen behöver minska för att uppnå minskande skador på skogen och de anser att de är på rätt väg. Dessutom visar studien att samtliga aktörer beaktar målet med älgförvaltningen "en älgstam i balans med foderresurserna", men de ser lite olika på hur de ska nå målen.

Markägar- och jägarintresseorganisationerna är strukturerade på olika sätt där markägarintressen har uppifrån och ner perspektiv medan jägarna har nerifrån och upp perspektiv. Det kan vara en grund för motsättningarna vi ser i dagens älgförvaltning. Med hjälp av ÄFG-representanternas vilja och öppenhet för att samarbeta uppstår inga stora motsättningar i ÄFG i det studerade fallet. Genom samtal översätts kunskapen mellan aktörerna i ÄFG där de skapar en gemensam uppfattning om mål och medel för att förvalta älgen i området. ÄFG-representanterna tar med sina kunskaper från deras representation i de olika delarna av förvaltningen (ÄSO, jaktlag och i möten med länsstyrelsen) och där de är representerade fungerar översättandet av kunskaper i större utsträckning än i de situationer de inte deltar.

Studien visar att länsstyrelsen respektive ÄFG och ÄSO har olika syn på mål med älgförvaltningen, och på sin egen och de andras respektive roller och perspektiv. Denna skillnad i synsätt på roller och perspektiv har aktörerna inte har samtalat om. I vissa fall uppstår två parallella situationer kring älgförvaltningen med låg kunskap om exempelvis länsstyrelsens administrativa förutsättningar eller ÄFG:s långsiktiga mål med sin samverkan. Det resulterar i att ÄFG och ÄSO upplever länsstyrelsen som krånglig med fokus på detaljer i planer istället för att fokusera på helheten eller på de lokala kunskaperna. Å andra sidan försöker länsstyrelsen förklara att de faktiskt beaktar de lokala kunskaperna och att de fokuserar på detaljer för att hjälpa dem att nå sina mål. I vissa fall skapar detta situationer där aktörer utvecklar föreställningar om de andra aktörernas förväntningar och perspektiv på hur planerna ska göras som i vissa fall inte stämmer överens med de andras önskemål på samma nivå eller andra nivåers förutsättningar och med rådande föreskrifter, vilket i sin tur begränsar kunskapsutbytet mellan förvaltningsnivåerna.

I de fall där fysiska möten äger rum mellan länsstyrelsen och representanter från ÄFG eller ÄSO och intresseorganisationer eller när tjänstemannen har en personlig stävan efter att aktörerna ska förstå vad länsstyrelsen menar i olika situationer upplever samtliga situationen som givande och att de får den hjälpen de behöver. Genom interaktion i de fysiska mötena översätts deras olika förutsättningar och kunskaper som gör att de förenas i situationen som leder till att de vet hur de ska agera tillsammans så att kunskap och perspektiv kan delas mellan aktörerna. Processen gör också att de utvecklas tillsammans, både individuellt och

professionellt för att de i nästa situation ska kunna samverka på ett för aktörerna mer tillfredställande sätt.

Eftersom kunskapen skapas i situationen och behöver översättas mellan olika situationer är studiens slutsats att lärandet i älgförvaltningen begränsas av representanternas möjlighet till deltagande i olika situationer i älgförvaltningen samt av aktörernas förmåga att översätta kunskap mellan de olika situationerna de är delaktiga i. Utan möjligheten till utforskande samtal mellan personer som kan ta varandras roller, som kan vara flexibla, som har ett intresse för att göra människor delaktiga samt att de vill och kan förstå andra människor fungerar inte översättningen av kunskap mellan olika delarna i älgförvaltningen.

Studien utgår från ett fall och därför skulle resultaten behöva provas på fler fall, kanske med fokus på områden som inte lyckas komma överens om målen med älgförvaltningen. Slutsatsen visar att lärande mellan olika nivåer i älgförvaltningen är beroende av fysisk representation och därför vore det intressant att följa upp denna studie med en studie av hur aktörernas möjligheter (tidsmässiga, ekonomiska och strukturella) att delta i de olika situationerna i älgförvaltningen kan underlättas.

Litteratur

- Alvesson, M. & Skoldberg, K. 2017. *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 3e uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Andrén, H., Sand, H., Månsson, J., Edenius, L. & Kjellander, P. 2011. *Ekosystemaspekter på älgförvaltning med stora rovdjur*. Grimsö: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Behagel, J. H., Arts B. & Turnhout E. 2017. Beyond argumentation: a practice-based approach to environmental policy. I: *Journal of Environmental Policy & Planning*, ss. 1-13.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1966. *The social construction of reality – a treatise in the sociology of knowledge*. New York: Anchor books
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.), 2012. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Björstig, T., Sandström, C., Lindqvist, S. & Kvastegård E. 2014. Partnerships implementing ecosystem-based moose management in Sweden, International I: *Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management*, 10(3), ss. 228-239
- Danermark, B. & Kullberg, C. 1999. *Samverkan, välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- Dressel, S., Ericsson G. & Sandström, C. 2018. Mapping social-ecological systems to understand the challenges underlying wildlife management. I: *Environmental Science & Policy* 84, ss. 105–112.
- Fogel, J. 2017. *Svårt att se skogen för alla träd – Ett sociologiskt bidrag till kunskapen om sociala aspekter i tätortsnära skog*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land.
- Hallgren, L. & Ljung, M. 2005. *Miljökommunikation. Aktörssamverkan och processledning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hallgren, L. & Westberg, L. 2014. Adaptive management? Observations of knowledge coordination in the communication practice of Swedish game management. I: *Wildlife Biology*, 21(3), ss. 165–174.
- Henningsson, M. 2018. Startskott för att minska älgskadorna drastiskt. I: Bratt, A. (red.) *Landskogsbruk nr 46 2018*. Stockholm: LRF Media, s. 4.
- Hewitt, J. P. 2003. Symbols, Objects, and Meanings. I: Reynolds, L. T. & Herman-Kinney, N. J. (red), *Handbook of symbolic interactionism*. Toronto: AltaMira Press, ss. 307–325.
- Jordbruksdepartementet 2010. *Älgförvaltningen*. Stockholm: Sveriges Riksdag. (2009/10:239).
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lave, J. & Wenger, E. 1991. *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge Univ. Press

Lindqvist, S., Sandström C., Bjärstig T. & Kvastegård E. 2014. *Fakta skog 10, 2014*: Införande av ny älgförvaltning – och ny ekosystemförvaltare. Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet.

Naturvårdsverket 2015. *En ny ekosystembaserad älgförvaltning i sikte – En utvärdering*. Stockholm: Naturvårdsverket. (Rapport 6659).

Naturvårdsverket 2018. *Uppföljning av mål inom älgförvaltningen – Redovisning av regeringsuppdrag*. Stockholm: Naturvårdsverket. (Ärendenr. NV-08872-17).

Naturvårdsverket 2018-04-25. *Jakt på älg och kronhjort*. Tillgänglig: <https://naturvardsverket.se/Var-natur/Jakt/Jakt-pa-klovvilt/Alg-och-kronhjort/>. [2018-09-12].

Nicolini, D. Gherardini, S. & Yanow, D. 2003. Introduction: Toward a Practice-Based View on Knowing and Learning in Organizations. I: Nicolini, D. Gherardini, S. & Yanow, D. (red). *Knowing in Organizations – A Practice-Based Approach*. New York: Routledge, ss. 3–31.

Näringsdepartementet 2009. *Uthållig älgförvaltning i samverkan – Betänkande av Utredningen om en bättre älgförvaltning*. Stockholm: Regeringskansliet. (SOU 2009:54).

Röshammar, M. 2017. Vill se förändring i skogsbruket. I: Larsson, M. (red.) *Skogseko nr 3 2017*. Jönköping: Skogsstyrelsen, ss 8–10.

Sandström, C., Dressel S. & Johansson, M. 2018. *Vilja, kunna, förstå – om förutsättningar att nå målen i älgförvaltningen*. Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet.

SFS 1987:905. *Jaktförordning*. Stockholm: Näringsdepartementet.

SFS 2009:1474. *Förordning om viltförvaltningsdelegationer*. Stockholm: Miljö- och energidepartementet.

Skogsaktuellt 2018. *Nya mål för mindre betesskador*. (Senast uppdaterad 2018-11-28) Tillgänglig: <http://www.skogsaktuellt.se/artikel/58774/nya-ml-fr-mindre-betesskador.html>. [2018-12-05].

SLU 2018. *Adaptiv ekosystembaserad lokal förvaltning*. (Senast uppdaterad 2018-01-22) Tillgänglig: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/algforvaltning/studiemanual/adaptiv-ekosystembaserad-lokal-forvaltning/>. [2018-09-12].

Sprain, L., van Over, B. & L. Morgan, E. 2015. Divergent meanings of community. I: Peterson, T. R. (red.) (2016). *Environmental communication and community: constructive and destructive dynamics of social transformation*. London: Routledge, ss. 249–265.

Teorell, J. & Svensson, T. 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

Trost, J. 2010. *Kvalitativa intervjuer*. 4e uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Trost, J. & Levin, I. 2010. *Att förstå vardagen med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. 4e uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Viltskadecenter 2018. *En liten skrift om adaptive förvaltning*. Grimsö: Sveriges lantbruksuniversitet.

Westberg, L. & Polk, M. 2016. The role of learning in transdisciplinary research: moving from a normative concept to an analytical tool through a practice-based approach. I: *Sustainability Science, volume 11, 2016*. Japan: Springer, ss. 385-397.

Wilhelmsson, L. & Döös, M. 2012. *Dialogkompetens för utveckling i arbetsliv och samhälle*. Lund: Studentlitteratur AB.

Åman Sigbjörnsson, A. & Wetterin A. 2018. Älgförvaltningen måste bli ett gemensamt ansvar. I: *KSLA Nytt & Noterat, nr 1 2018*. Stockholm: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, ss. 14–16.